

Uitvoeringsplan Gezond Water in de stad Utrecht

Suzanne van Winsen, namens het programmateam
0614697955

suzanne.van.winsen@utrecht.nl

HOOGHEEMRAADSCHAP
DE STICHTSE
RIJNLANDEN

Gemeente Utrecht

Inhoudsopgave

Basisgegevens	4
Samenvatting.....	4
1 Inleiding.....	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Uitdaging	5
1.3 Juridische status en besluitvorming	6
1.4 Afbakening en plangebied	6
2 Programma-omschrijving	8
2.1 Visie	8
2.2 Belanghebbenden	8
2.3 Programmadoelen	8
2.4 Programmastrategie	10
3 Aanpak maatregelen	12
3.1 Zeven categorieën maatregelen	12
3.2 Afwegingskader	12
3.3 Programmering	12
3.4 Inrichtingsmaatregelen	13
3.5 Beheer- & onderhoudsmaatregelen	15
3.6 Watersysteemmaatregelen	18
3.7 Communicatie & participatie (maatregelen bewoners)	19
3.8 Koppelprojecten	20
3.9 Monitoring	22
3.10 Gezonde Grachten	23
4 Monitoring en bijsturing	26
4.1 Methode monitoring van doelrealisatie	26
4.2 Analyse Ecoscan-resultaten	27
4.3 Voortgang en programmasturing	27
5 Programmaorganisatie.....	29
5.1 Opdrachtverlening en rollen	29
5.2 Capaciteit	31
5.3 Mandatering en escalatie	32
5.4 Borging via toekomstig beheer en onderhoud	33
5.5 Programma-informatie	33

6	Omgeving	34
6.1	<i>Communicatiedoelen</i>	34
6.2	<i>Communicatiestrategie</i>	34
6.3	<i>Programma Gezond Water – Kernverhaal</i>	34
6.4	<i>Organisatie intern</i>	35
6.5	<i>Participatiestrategie (externe omgeving)</i>	35
7	Financiën	38
7.1	<i>Programmabegroting</i>	38
7.2	<i>Voorschot & verrekening</i>	39
8	Risico's	41
8.1	<i>Aanpak Risicomanagement</i>	41
8.2	<i>Belangrijkste actuele risico's</i>	41
	Bijlage 1 - Begrippenlijst	43
	Bijlage 2 - Programmering maatregelen 2025 tot en met 2028	44
	Bijlage 3 - Gedetailleerde programmabegroting	45

Basisgegevens

a. Titel programma:	Uitvoeringsplan Gezond Water in stad Utrecht 2026
b. Bestuurlijke opdrachtgevers:	Hoogheemraad HDSR en Wethouder Openbare Ruimte GU
c. Ambtelijke opdrachtgevers:	Manager Waterbeheer HDSR en Hoofd Openbare Ruimte GU
d. Gedelegeerd opdrachtgevers:	Projectbeheerder HDSR
e. Opdrachtnemer:	Projectmanager bij Stadsbedrijven GU
f. Programmteam:	Programmasecretaris, Omgevingsmanager, Adviseur Water en Adviseur Beheersing GU en Technisch Manager en Contractadviseur HDSR
g. Datum:	9 december 2025
h. Looptijd:	Tot eind 2026, met doorkijk naar 2028
i. WBS-nummer:	141.1335

Samenvatting

Het Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (hierna HDSR) en de gemeente Utrecht (hierna gemeente) hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het bereiken en het behouden van een goede ecologische waterkwaliteit voor het 'overig water' in de stad Utrecht. Hiervoor geldt volgens de Kaderrichtlijn Water een inspanningsverplichting.

HDSR en de gemeente werken al meerdere jaren aan het verbeteren van de waterkwaliteit in de stad Utrecht. Toch moet er een flinke schep bovenop om de vastgestelde waterkwaliteitsdoelen voor het 'overig water' te bereiken. Het 'overig water' betreft de kleine wateren en beslaat het merendeel van het Utrechtse oppervlaktewater. Ecologisch bieden deze wateren de meeste potentie om een verbetering van de ecologische waterkwaliteit te bereiken.

Op 5 september 2024 ondertekenden de bestuurlijke opdrachtgevers een samenwerkingsovereenkomst (hierna SOK) namens beide partijen om de doelen voor het 'overig water' te behalen. De samenwerking tussen beide partijen is op basis van gelijkwaardigheid, met een gelijke verdeling van de kosten en risico's. De totale financiële omvang van dit programma is ingeschat op 14 miljoen euro. De aanpak en prioritering van de maatregelen uit de SOK is nader uitgewerkt in dit uitvoeringsplan. Jaarlijks actualiseren we het uitvoeringsplan om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen en kansen.

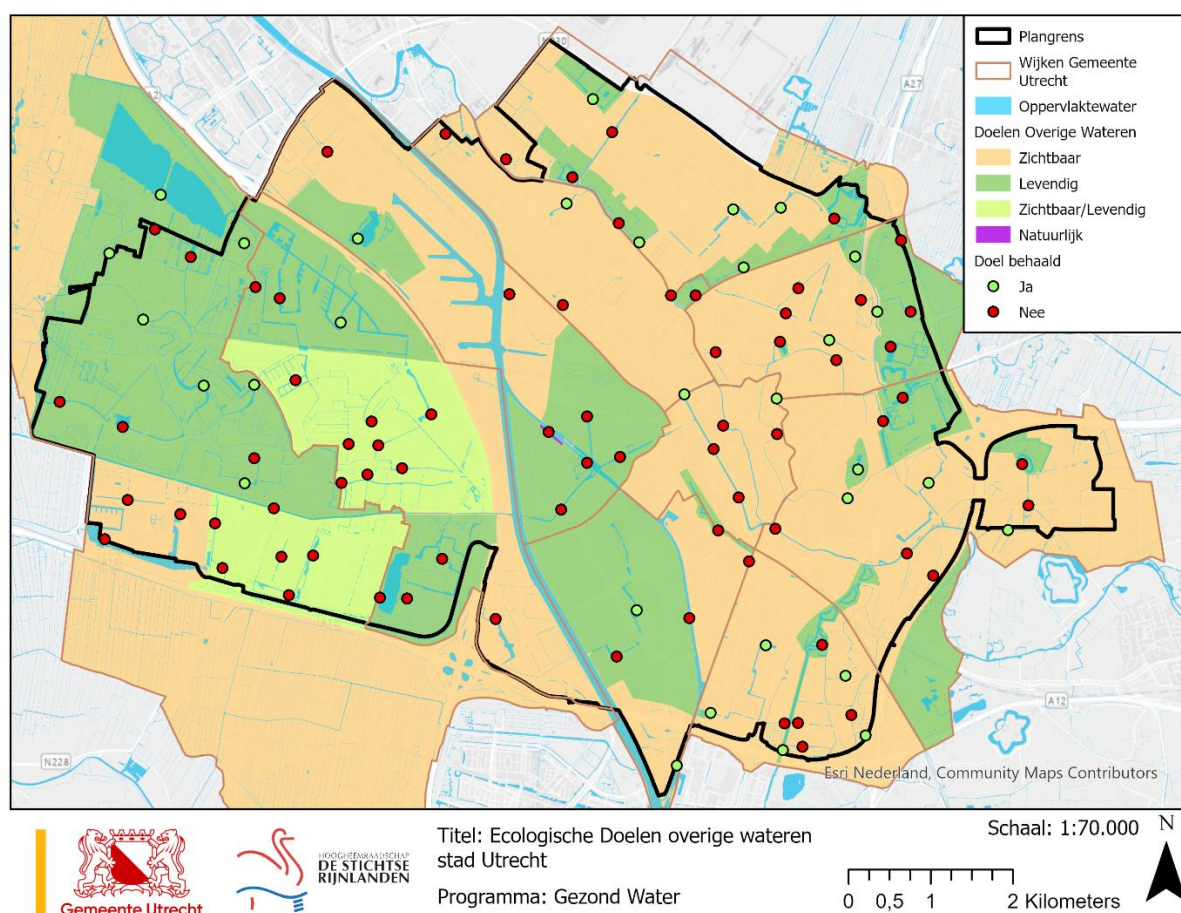
In dit uitvoeringsplan ligt de focus op het tweede uitvoeringsjaar, 2026. Ten opzichte van 2025 is er één nieuwe categorie aan het programma toegevoegd: Gezonde Grachten. Dit maakt dat het programma bestaat uit zeven verschillende categorieën maatregelen: Inrichtingsmaatregelen, Beheer & onderhoudsmaatregelen, Watersysteemmaatregelen, Communicatie & participatie, Koppelprojecten, Monitoring en Gezonde Grachten.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Gezond water is essentieel voor de gezondheid en het welzijn van flora, fauna en mensen. Het draagt bij aan de biodiversiteit en de leefbaarheid in de stad. De ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater in Utrecht is helaas nog niet op orde. Daarom werken het Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (hierna HDSR) en de gemeente Utrecht (hierna gemeente) in het Programma Gezond Water samen om de ecologische waterkwaliteit van deze wateren te verbeteren.

In 2024 heeft op 107 locaties een Ecoscan-meting plaatsgevonden. In Figuur 1 zijn de vastgestelde ecologische waterkwaliteitsdoelen voor het 'overig water' en het doelbereik van de Ecoscan-meetlocaties in 2024 weergegeven. Het uitgangspunt binnen het Programma Gezond Water is dat de 107 locaties representatief zijn voor al het oppervlaktewater binnen de bebouwde kom van de gemeente Utrecht. Op basis van dit uitgangspunt voldoet bijna de helft van het oppervlaktewater momenteel nog niet aan de ecologische waterkwaliteitsdoelen 'overig water'. In 2024 hadden 41 van de 107 locaties een lage ecologische waterkwaliteit. Ter vergelijking, in 2021 hadden 27 van de 103 locaties een lage ecologische waterkwaliteit. Paragraaf 4.2 gaat nader in op de analyse van de Ecoscan-resultaten.

Figuur 1: Vastgestelde ecologische waterkwaliteitsdoelen 'overig water' voor 2027 en de status van de 107 Ecoscan-meetlocaties in 2024.

1.2 Uitdaging

HDSR en de gemeente voeren al meerdere jaren verschillende maatregelen uit om de waterkwaliteit te verbeteren. We zien dat de ecologische waterkwaliteit in de gemeente Utrecht onder druk staat.

De grootste opgave is het vergroten van de aantallen en de diversiteit aan oever- en waterplanten. Dit vraagt onder andere betere vestiging- en groeimogelijkheden voor waterplanten en -dieren,

zoals vissen en macrofauna. In het stedelijk gebied liggen veel kades en beschoeiingen langs de watergangen. Deze 'harde oevers' zijn minder geschikt voor oever- en waterplanten om zich te vestigen. Daarnaast leidt de aanwezigheid van scheep- en recreatievaart in met name de grachten en singels tot meer waterbeweging, waardoor het water minder helder is. Tot slot is het zwerfvuil in het oppervlaktewater een terugkerend probleem in het stedelijk gebied.

Onder andere door bovengenoemde ongunstige omstandigheden is het realiseren van een betere ecologische waterkwaliteit een flinke uitdaging. Wij zijn dus ook steeds meer genoodzaakt om te zoeken naar innovatieve en creatieve oplossingen. Dit zien we met name in de Binnenstad. Vandaar dat we hier vanaf 2026 extra op inzetten met de maatregel Gezonde Grachten. Meer hierover staat beschreven in paragraaf 3.10.

1.3 Juridische status en besluitvorming

Juridisch kader

Alle Nederlandse overheden zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het behalen van de Kaderrichtlijn Water (hierna KRW)-doelen. De KRW gaat over al het oppervlaktewater en heeft als doel om het oppervlaktewater in een goede ecologische en chemische toestand te krijgen. Alle overheden moeten hun wettelijke instrumenten inzetten om deze doelen te bereiken, achteruitgang te voorkomen en maatregelen nemen voor zover dit binnen hun verantwoordelijkheden valt. Voor de KRW-doelen geldt een monitorings- en resultaatsverplichting. Daarnaast geldt vanuit de KRW de verplichting tot het 'voorkomen van achteruitgang van de waterkwaliteit in waterlichamen'. Zo mogen activiteiten geen negatief effect hebben op de waterkwaliteit. Dit geldt zowel voor achteruitgang, als tijdelijke achteruitgang. Zo mag een nieuwe damwand in de Oudegracht (KRW-waterlichaam) of het vervangen van een beschoeiing langs de Kromme Rijn geen achteruitgang betekenen voor de waterkwaliteit. Ook mag een activiteit een verbetering niet belemmeren. De gemeente heeft eveneens volgens de Omgevingswet een algemene zorgplicht voor een gezonde fysieke leefomgeving waaronder ook de kwaliteit van het oppervlaktewater valt.

Beleid 'overig water'

De ecologische waterkwaliteitsdoelen voor het 'overig water' zijn vastgesteld in het Bodem- en Waterprogramma van de provincie Utrecht. Het behalen van deze doelen is eveneens een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheden. Hiervoor geldt een inspanningsverplichting. HDSR en gemeente zijn daarmee niet aanspreekbaar op het resultaat, maar wel of we ons voldoende hebben ingespannen om de ecologische waterkwaliteit van deze wateren te verbeteren.

Samenwerkingsovereenkomst

Op 5 september 2024 hebben de bestuurlijke opdrachtgevers een samenwerkingsovereenkomst (hierna SOK) namens beide partijen ondertekend om de doelen voor het 'overig water' te behalen. Ook na afloop van dit programma blijven beide partijen samen aan zet voor het behoud en waar nodig verbetering van de waterkwaliteit. Lees meer over de afbakening van dit programma in de volgende paragraaf. Eerdere besluitvorming HDSR, gemeente en provincie:

- Gemeente Utrecht: [Raadsbesluit Visie Water en Riolering Utrecht en Programma Water en Riolering 2022-2026](#);
- Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden: [Waterbeheerprogramma 2022-2027 Stroomopwaarts](#).
- Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden: [AB-voorstel Uitvoeringsprogramma Gezond Water](#);
- Provincie Utrecht: de ecologische waterkwaliteitsdoelen 'overig water' zijn vastgesteld in het [Bodem en Waterprogramma 2022-2027](#).

1.4 Afbakening en plangebied

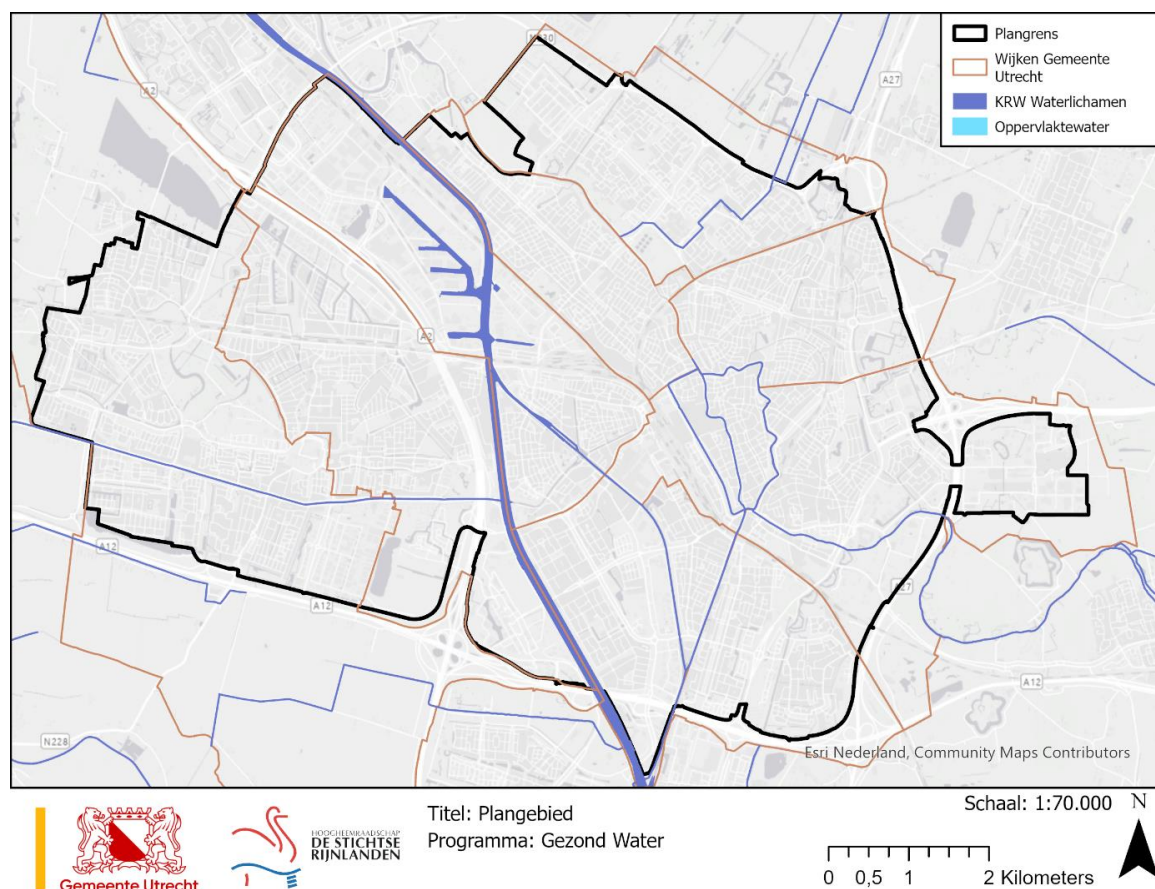
Ecologische waterkwaliteit 'overig water'

In dit programma voeren wij maatregelen uit ter verbetering van de ecologische waterkwaliteit in het 'overig water' van de stad Utrecht. Het 'overig water' betreft kleine wateren en beslaat het merendeel van het Utrechtse oppervlaktewater. Het verbeteren van de chemische waterkwaliteit (verontreinigde stoffen) valt buiten de scope van dit programma. Zo is het verminderen van vervuiling door riooloverstorten bijvoorbeeld geen onderdeel van dit programma. Uiteraard heeft

de chemische waterkwaliteit raakvlakken met dit programma en waar nodig vindt afstemming plaats.

Plangebied en type wateren

De begrenzing van plangebied is weergegeven in Figuur 2. Het programma richt zich op het 'overig water' binnen de bebouwde kom van de gemeente Utrecht. Het programma richt zich niet op KRW-waterlichamen (zie de paarse watergangen in Figuur 2) die in beheer zijn bij HDSR, Rijkswaterstaat (Merwedekanaal en Amsterdam-Rijnkanaal) en Waterschap Amstel, Gooi en Vecht (Vecht en Klopvaart). Maatregelen voor deze KRW-waterlichamen zijn belegd in het Waterbeheerprogramma's en vallen niet binnen dit programma. Een uitzondering zijn de grachten en singels in de binnenstad van Utrecht. De 'binnenstad' betreft ook een KRW-waterlichaam. Voor de binnenstad zijn ook doelen voor 'overig water' vastgelegd vanwege het unieke karakter van de grachten en singels.

Figuur 2: Begrenzing plangebied Programma Gezond Water en ligging KRW-waterlichamen.

Maatregelen

De basis voor dit programma is een ecologisch haalbaarheidsonderzoek uit 2023 (ook wel het rapport Waardenburg genoemd). Hierin is vanuit ecologisch perspectief bepaald welke maatregelen nodig zijn om de ecologische waterkwaliteit van het 'overig water' te verbeteren. In dit onderzoek zijn 123 maatregelen voorgesteld, onderverdeeld in zes verschillende categorieën.

Binnen het Programma Gezond Water geven we invulling aan de uitvoering van de maatregelen. Voor het tweede uitvoeringsjaar, 2026, is de prioritering en aanpak van deze maatregelen beschreven in Hoofdstuk 3. De inschatting is dat met deze maatregelen de ecologische waterkwaliteitsdoelen zoals opgenomen in de gemeentelijke Visie Water en Rioleringsplan een stuk dichterbij komen. Echter, mogelijk zijn door het optreden van externe factoren meer maatregelen nodig om de doelen in 2028 te halen. Denk bijvoorbeeld aan het optreden van externe factoren meer maatregelen nodig om de doelen in 2028 te halen. Denk bijvoorbeeld aan het optreden van externe factoren meer maatregelen nodig om de doelen in 2028 te halen. Denk bijvoorbeeld aan het optreden van externe factoren meer maatregelen nodig om de doelen in 2028 te halen. Omdat de mogelijke gevolgen van deze factoren nog niet kwantificeerbaar zijn, zijn deze nog niet meegenomen in dit programma.

2 Programma-omschrijving

2.1 Visie

Gezond water is belangrijk voor flora, fauna en mensen. Veel Utrechters genieten van de grachten, singels en vijvers in de stad. Bovendien draagt gezond water bij aan de biodiversiteit. In gezond water leven meer dieren en groeien meer verschillende waterplanten dan in ongezond water. Ook groeien op de oevers van gezond water meer verschillende planten, die weer voeding of een schuilplaats bieden aan dieren. Zo draagt een goede ecologische waterkwaliteit bij aan een gezonde en prettige leefomgeving.

2.2 Belanghebbenden

De primaire belanghebbenden van dit programma zijn de inwoners en bezoekers van Utrecht. Dat kunnen bewoners zijn die langs het water wonen, maar ook inwoners en bezoekers die het water en de oevers beleven langs of op het water. Voor hen willen we de ecologische waterkwaliteit als eerste verbeteren.

Daarnaast zijn de beheerders van HDSR en gemeente eindgebruikers voor dit programma. Zij beheren en onderhouden samen de watergangen. De maatregelen uit het programma moeten we blijvend goed beheren en onderhouden, zodat de ecologische waterkwaliteit ook na uitvoering van het programma op orde blijft.

2.3 Programmadoelen

2.3.1 Strategische doelen

De strategische doelen van het Programma Gezond Water sluiten aan bij het Bodem en Waterprogramma 2022-2027 van de provincie Utrecht, het Waterbeheerprogramma 2022-2027 Stroomopwaarts van HDSR en de Visie Water en Riolering van de gemeente. Het eerste doel is om minimaal het ecologische waterkwaliteitsniveau 'zichtbaar' voor de hele stad te halen in 2027. Het tweede strategische doel is om in een aantal deelgebieden het hogere waterkwaliteitsniveau 'levendig' in 2028 te halen. Zie Figuur 1 met de ecologische waterkwaliteitsdoelen zichtbaar en levendig voor de stad Utrecht.

2.3.2 Operationele doelen

Met het Programma Gezond Water realiseren HDSR en gemeente diverse maatregelen in 2025 tot en met 2028, als inspanningsverplichting om de ecologische waterkwaliteitsdoelen van het 'overig water' in de stad Utrecht te behalen. Het 'overig water' beslaat het merendeel van het Utrechtse oppervlaktewater. Deze wateren bieden de meeste potentie voor verbetering van de ecologische waterkwaliteit. In dit 'overig water' kunnen we effectieve maatregelen nemen, die behalve op lokaal niveau ook positief bijdragen aan het gehele watersysteem.

Het Programma Gezond Water heeft een langere doorlooptijd dan de doelen in het Bodem en Waterprogramma 2022-2027 van de provincie, het Waterbeheerprogramma 2022-2027 Stroomopwaarts van HDSR en de Visie Water en Riolering. Daarom streeft het programma aanvullend de volgende operationele meetbare doelen na:

1. In 2030 scoren 95% van de Ecoscan-meetpunten minimaal 'zichtbaar' voor de deelgebieden waar dit doel geldt.
2. In 2030 scoren 95% van de Ecoscan-meetpunten minimaal 'levendig' voor de deelgebieden waar dit doel geldt.

Zowel de strategische als operationele doelen zijn ambitieus. Naar verwachting is het haalbaar om alle maatregelen uit te voeren. Of we de gestelde strategische en operationele doelen ook halen is niet te voorspellen. Voor het bereiken van de ecologische waterkwaliteitsdoelen van het 'overig water' geldt een inspanningsverplichting en geen resultaatverplichting. Oftewel hebben we ons redelijkerwijs voldoende ingespannen om de doelen te bereiken? Met het programma proberen we gunstige randvoorwaarden te creëren waardoor de ecologische waterkwaliteit verbetert en belemmeringen weg te nemen die een goede waterkwaliteit in de weg staan. Daar spannen we ons samen voor in. Helaas hebben we de ecologie 'niet aan een touwtje'. Er spelen ook veel andere

factoren die invloed hebben op het bereiken van de doelen. Deze staan ook bij de risico's in Hoofdstuk 8 beschreven. De Ecoscans vinden om de drie jaar plaats (2027 en 2030). De meest recente Ecoscan-resultaten dateren uit 2024. In 2024 scoorden 66% van alle Ecoscan-meetpunten in de stad Utrecht tenminste 'zichtbaar'. In 2030 is een lagere score dan 100% verwacht, omdat de ervaring leert dat positieve effecten van maatregelen vaak pas een paar jaar later optreden. Onderstaand zijn de ecologische waterkwaliteitsniveaus 'zichtbaar' en 'levendig' beschreven en weergegeven.

Het streefbeeld 'zichtbaar' is op het meetpunt bereikt als:

- Algen en kroos: het bedekkingspercentage van algen en/of kroos tussen 11-40% ligt;
- Helderheid: het doorzicht van het water tussen de 20 en 40 cm is;
- Diversiteit: de plantendiversiteit tussen 14 en 20 punten scoort;
- Zwerfvuil: er niet te veel zwerfvuil in het water ligt (<10 stuks per 100 meter);
- Bedekking: bedekking van waterplanten (drijvend of onderwater) voldoende is;
- Oever: bedekking van oeverplanten voldoende is (vuistregel 10% van de totale watergang).

Zie Figuur 3 voor een visualisatie van het ecologische waterkwaliteitsniveau 'zichtbaar'.

Figuur 3: Visualisatie ecologische waterkwaliteitsniveau 'zichtbaar'.

Het streefbeeld 'levendig' is op het meetpunt bereikt als:

- Algen en kroos: het bedekkingspercentage van algen en/ of kroos tussen 5-10% ligt;
- Helderheid: het doorzicht van het water tussen de 40 en 60 cm is;
- Diversiteit: de plantendiversiteit tussen 21 en 29 punten scoort;
- Zwerfvuil: er niet te veel zwerfvuil in het water ligt (<10 stuks per 100 meter);
- Bedekking: bedekking van waterplanten (drijvend of onder water) goed is;
- Oever: bedekking van oeverplanten goed is (vuistregel 25% van de totale watergang).

Zie Figuur 4 voor een visualisatie van het ecologische waterkwaliteitsniveau 'levendig'.

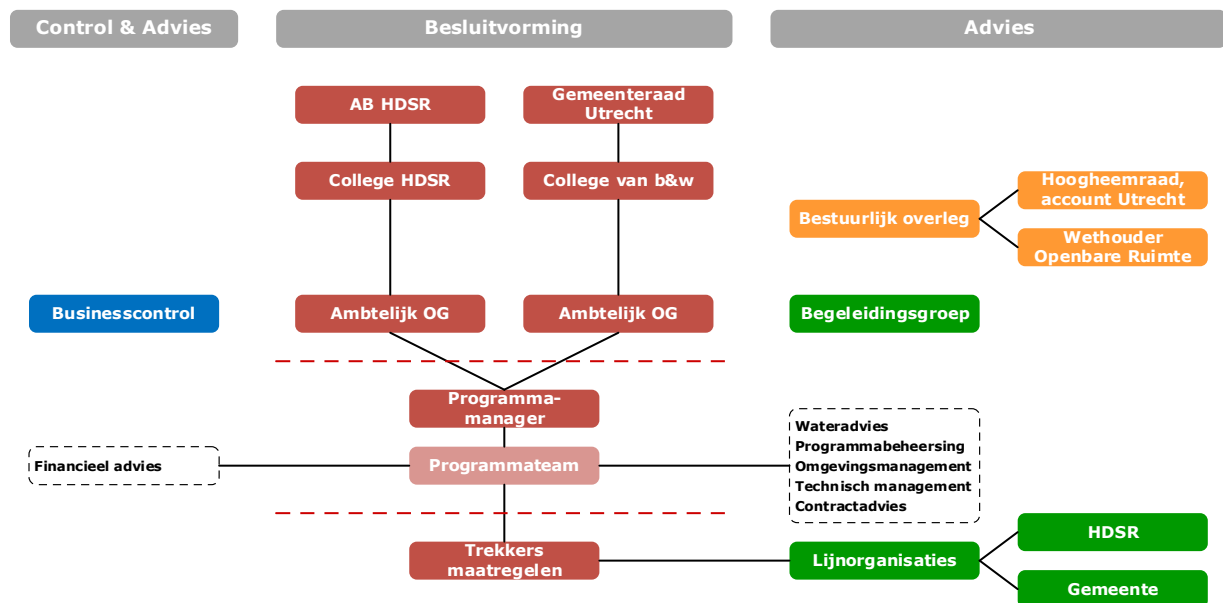

Figuur 4: Visualisatie ecologische waterkwaliteitsniveau levendig.

2.4 Programmastrategie

2.4.1 Programmasturing

De sturing van het programma vindt plaats op basis van het budget. Het budget zetten we in voor maatregelen waarvan we de meeste effectiviteit verwachten. De programmamanager is, samen met het programmateam, verantwoordelijk voor de toewijzing van middelen ten behoeve van de uitvoering. De programmamanager stuurt niet rechtstreeks op de uitvoering van de maatregelen; deze verantwoordelijkheid ligt bij de intern gedelegeerd opdrachtgevers en de trekkers van de verschillende typen maatregelen, afkomstig uit de lijnorganisatie van HDSR of de gemeente. Figuur 5 toont een schematische weergave van het sturingsmodel van Programma Gezond Water.

Figuur 5: Schematische weergave sturingsmodel Programma Gezond Water.

Besluitvorming

Het bestuurlijk opdrachtgeverschap van het programma vindt plaats via het regulier bestuurlijk overleg tussen de wethouder Openbare Ruimte en de hoogheemraad met het account stad Utrecht. Indien nodig schuiven andere portefeuillehouders aan bij dit overleg. Het ambtelijk opdrachtgeverschap is belegd op afdelingshoofdenniveau.

In dit programma zit een gelaagd opdrachtgeverschap (zie twee rode stippellijnen in Figuur 5). De ambtelijk opdrachtgevers van HDSR en gemeente zijn samen opdrachtgever van het programma. De programmamanager is opdrachtnemer van het programma. De programmamanager is vervolgens opdrachtgever van de maatregelen. Voor iedere categorie aan maatregelen is een intern gedelegeerd opdrachtgever vanuit het programmateam aangewezen. Samen met het programmateam stelt de programmamanager jaarlijks concrete doelen, gewenste resultaten en uitvoeringskaders vast en wijst het budget aan de maatregelen toe. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de maatregelen ligt bij de intern gedelegeerd opdrachtgevers en de trekkers van de maatregelen. Ieder jaar evalueren we de opdracht aan de trekkers en stellen deze indien nodig bij. De verantwoordelijkheid voor de scopebepaling van de opdracht is de verantwoordelijkheid van de intern gedelegeerd opdrachtgever voor de verschillende type maatregelen. De opdracht aan de trekkers leggen we vast in het uitvoeringsplan voor het komende uitvoeringsjaar.

Voordelen van deze sturingsvariant zijn:

- De ambtelijk opdrachtgevers zijn ontzorgd, aangezien de verantwoordelijkheid over middelen bij de programmamanager en het programmateam is gelegd. Eventuele escalatie loopt via de gedelegeerd opdrachtgevers.
- Door jaarlijkse actualisatie van de opdracht aan de trekkers blijven we wendbaar en kunnen indien nodig de opdrachten tijdig bijstellen om de programmadoelen alsnog te behalen.
- De verantwoordelijkheid voor uitvoering van de maatregelen komt laag in organisatie te liggen, trekkers van de maatregelen kunnen zelf met hun team het beste bepalen 'hoe' de maatregelen uit te voeren.

- Het programmateam stuurt de verschillende maatregelen op uniforme wijze aan. Dit geeft duidelijkheid, structuur en houvast aan het programmateam en de trekkers van beide organisaties.

Belangrijk aandachtspunt is om bij eventuele risico's de intern gedelegeerd opdrachtgever en eventueel de trekker van de maatregel tijdig uit te nodigen bij een regulier of een ingelast opdrachtgeversoverleg. Zo kan de intern gedelegeerd opdrachtgever in samenspraak met opdrachtgevers van programma en de programmamanager keuzes maken en het risico beheersen.

Control

De controlfunctie is primair belegd op het niveau van de organisatie, met een businesscontroller vanuit zowel HDSR als de gemeente. Er is geen aparte rol voor programmacontrol en gezien de relatief beperkte omvang van de projecten is ook geen afzonderlijke projectcontroller ingezet. In plaats daarvan vervult de businesscontroller een gecombineerde rol: deze bewaakt de organisatiebrede kaders én ondersteunt bij de financiële en risico-inzichten binnen projecten. De controller heeft toegang tot alle relevante informatie en kan gevraagd en ongevraagd adviseren en indien nodig escaleren. De controller is onafhankelijk gepositioneerd buiten de programmaorganisatie en is zo in staat om zowel de ambtelijke opdrachtgevers als de programmamanager te controleren en te adviseren.

Begeleidingsgroep

Buiten het regulier bestuurlijk overleg tussen HDSR en gemeente is er ook een begeleidingsgroep die bestaat uit strategische beleidsadviseurs en beheerders. Deze begeleidingsgroep adviseert beide opdrachtgevers. Hiermee zorgen we voor een integrale aanpak van het programma met beide organisaties.

2.4.2 Veranderstrategie

Om de doelen te behalen volgen HDSR en gemeente een nieuwe aanpak. De aanpak bestaat uit drie punten en moet ervoor zorgen dat de beoogde effecten ook beklijven als het programma in 2028 is afgelopen:

1. We werken vijf jaar samen in een gezamenlijk uitvoeringsprogramma;
2. We benutten beschikbare kennis en capaciteit van beide organisaties;
3. We maken inwoners en belangenorganisaties meer bewust van het belang van een goede waterkwaliteit in de stad en stimuleren hun om zich in te zetten om de waterkwaliteit in hun nabije omgeving te verbeteren.

Aan het einde van het programma evalueren we de samenwerking met aanbevelingen voor eventuele toekomstige samenwerking.

3 Aanpak maatregelen

3.1 Zeven categorieën maatregelen

In 2025 waren er zes categorieën maatregelen. Vanaf 2026 is hier een nieuwe maatregel aan toegevoegd. Dit betreft de maatregel Gezonde Grachten. In het uitvoeringsplan 2026 zijn daarmee zeven categorieën maatregelen te onderscheiden. Vier daarvan zijn fysiek en gericht op zichtbare resultaten in de openbare ruimte: maatregel 1, 2, 3 en 7.

1. Inrichtingsmaatregelen

Aanpassing van oevers, zoals aanleg van natuurvriendelijke oevers, plas-drasbermen of kokosrollen.

2. Beheer- & Onderhoudsmaatregelen

Beheer van watergangen en oevers, bijvoorbeeld door maaien en baggeren.

3. Watersysteemmaatregelen

Verbetering van de waterkwaliteit, bijvoorbeeld door het bevorderen van doorstroming.

De volgende drie categorieën zijn inspanningsgericht en organisatorisch van aard:

4. Koppelprojecten

Integratie van waterkwaliteitsmaatregelen in ruimtelijke plannen, projecten en gebiedsontwikkelingen; borging van beleid.

5. Participatie & communicatie

Betrekken van bewoners bij onder andere de uitvoering, zwerfvuilreductie en het natuurvriendelijker maken van particuliere oevers.

6. Monitoring

Volgen van effecten van maatregelen en waar nodig bijsturen.

Nieuw vanaf 2026:

7. Gezonde Grachten

(Innovatieve) inrichtingsmaatregelen in de binnenstad.

3.2 Afwegingskader

De maatregelen uit dit programma zijn op basis van drie afwegingscriteria geprioriteerd in tijd:

1. *Bijdrage waterkwaliteit*: partijen geven prioriteit aan een maatregel die bijdraagt aan waterkwaliteitsverbetering.
2. *Huidige waterkwaliteit*: partijen geven prioriteit aan een maatregel op een locatie waar de huidige waterkwaliteit laag is.
3. *Verwachte effectiviteit van beoogde maatregel*: partijen geven prioriteit aan een maatregel waarmee de waterkwaliteit een flink stuk verbetert. Bij een verwacht hoog effect, dan geldt een hogere prioriteit.

De afwegingen die gemaakt zijn om te komen tot de locaties voor specifieke maatregelen staan bij de maatregelen zelf beschreven.

3.3 Programmering

Bijlage 2 toont de programmering op hoofdlijnen van de zeven maatregelen-categorieën voor de periode 2025 tot en met 2028; verder toegelicht in paragrafen 3.4 tot en met 3.10. De weergegeven fasering laat een indicatie van het proces zien op hoofdlijnen en kan per maatregeltipe verschillen in invulling en tijdsduur. De exacte invulling van deze fasen verschilt per maatregeltipe. Fysieke maatregelen kennen vaak een langere realisatiefase, terwijl organisatorische maatregelen meer nadruk leggen op voorbereiding en afstemming. Alle maatregelen doorlopen in principe vier projectfasen:

- **Programmering en definiëring**

Bijvoorbeeld het verkennen van locaties voor natuurvriendelijke oevers of het afstemmen van koppelkansen met gebiedsontwikkelingen.

- **Vorbereiding en ontwerp**

Denk aan het opstellen van een ontwerp voor een natuurvriendelijke oever of het uitwerken van een communicatieaanpak voor participatie.

- **Realisatie**
Zoals het fysiek aanleggen van oevers, uitvoeren van baggerwerk of het organiseren van een bewonersactie.
- **Oplevering en nazorg**
Bijvoorbeeld monitoring van de waterkwaliteit na uitvoering of het evalueren van participatie-effecten.

3.4 Inrichtingsmaatregelen

De opdracht voor de inrichtingsmaatregelen omvat het voorbereiden en uitvoeren van diverse natuurvriendelijke oevers binnen de bebouwde kom van Utrecht. De uitvoering vindt plaats in de periode 2025 tot en met 2028.

Omvang en planning

Het doel is het realiseren van 10 kilometer aan nieuwe natuurvriendelijke oevers. De 10 kilometer aan natuurvriendelijke oevers is verdeeld over drie tranches, die we uitwerken volgens een vaste volgorde:

1. Programmering en definiëring van locaties;
2. Ontwerputwerking;
3. Realisatie;
4. Nazorg.

De tranches zijn als volgt samengesteld:

- Eerste tranche – circa 2,6 kilometer op 18 locaties;
 - Voorbereiding in 2025/2026;
 - Uitvoering in 2026;
- Tweede tranche – circa 3,0 kilometer op 15 locaties;
 - Voorbereiding in 2025/2026;
 - Uitvoering in 2026/2027;
- Derde tranche – circa 4,4 kilometer, locaties volgen in 2026;
 - Voorbereiding in 2026/2027/2028;
 - Uitvoering in 2027/2028.

Onderbouwing keuzes

Bij het bepalen van de eerste tranche inrichtingsmaatregelen is gekozen voor locaties met voldoende ruimte voor een natuurvriendelijke oever en een waterkwaliteit die als 'laag' is beoordeeld bij de Ecoscan. In eerste instantie werd circa 3.800 meter als 'laaghangend fruit' beschouwd. Na een eerste verkenning bleek echter dat ongeveer 1.700 meter hiervan alsnog is afgevallen.

Voor de tweede tranche was het laaghangend fruit niet meer beschikbaar. Oftewel er waren geen locaties meer beschikbaar met zowel een lage waterkwaliteit als voldoende ruimte. Daarom is er een principiële keuze gemaakt om watergangen te selecteren waar ruimte is voor een natuurvriendelijke oever, maar waar de watergang mogelijk het basisdoel 'zichtbaar' al heeft behaald. De aanleg van natuurvriendelijke oevers blijft altijd een *no-regret* maatregel; oftewel we verwachten structureel een verbetering van de waterkwaliteit na aanleg. Hierbij is het ook van belang dat de Ecoscan een momentopname is; over drie jaar kunnen deze watergangen opnieuw onder het basisdoel vallen. De tweede tranche omvat circa 3 kilometer aan natuurvriendelijke oevers met de verwachting dat na een eerste verkenning ook hier nog een deel zal afvallen.

Voor de derde tranche zoeken we nog naar de resterende 4,4 kilometer. Vanuit de programmadoelstelling is uitgegaan van een totaal van circa 10 kilometer aan natuurvriendelijke oevers. De verwachting is dat dit doel niet haalbaar zal zijn zonder bijstelling van de programmadoelen. De derde tranche verkennen we in 2026, waarbij we open staan voor kansen die zich voordoen. Dit gebeurt vanuit een ecologische blik én met oog voor technische haalbaarheid, gericht op watergangen binnen de bebouwde kom van Utrecht en, waar mogelijk, ook op KRW-wateren.

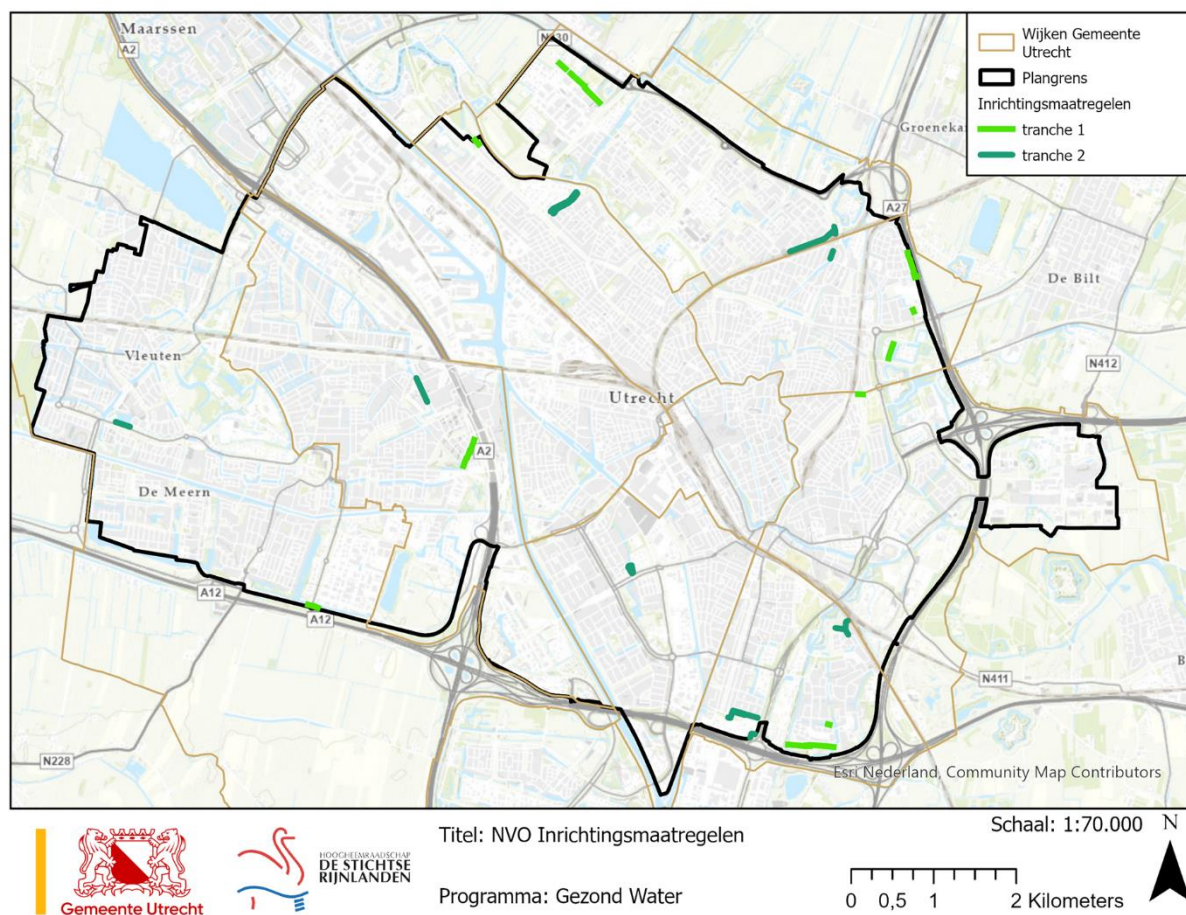
Standaard onderdeel bij het vaststellen van de locaties en het uitwerken van de maatregelen is de beheerderstoets (zie paragraaf 3.5).

Financiën

Voor de inrichtingsmaatregelen was in totaal ruim € 6,5 miljoen beschikbaar. Voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers hanteren we een kengetal van € 450 per meter, waarvan: 1/3 voor voorbereiding en 2/3 voor uitvoering. Op basis hiervan is € 4,5 miljoen bestemd voor de realisatie van 10 kilometer natuurvriendelijke oever. De resterende € 2 miljoen is gereserveerd voor aanvullende maatregelen die complex of innovatief van aard zijn, deze willen we inzetten voor de maatregel Gezonde Grachten, zie paragraaf 3.10.

Locaties

De locaties van de eerste en tweede tranche zijn opgenomen in Figuur 6, tabel 1 en tabel 2.

Figuur 6 Geplande inrichtingsmaatregelen tranche 1(lichtgroen) en 2 (donkergroen).

Tabel 1: Eerste tranche – locaties & omvang.

Oever nr.	Locatie	Wijk	Omvang (m)
1.010	Daalseweg	Noordwest	70
1.188	Daalseweg	Noordwest	75
1.011	Floridadreef	Overvecht	523
1.026	Augusto Sandinostraat	Noordoost	57
1.027	Augusto Sandinostraat	Noordoost	265
1.029	Voorveldselaan	Noordoost	25
1.030	Manegelaan	Noordoost	183
1.037	Augusto Sandinostraat	Noordoost	30
1.187	Voorveldselaan	Noordoost	80
1.032	Biltstraat	Oost	50
1.042	Park De Koppel	Zuid	290
1.043	Park De Koppel	Zuid	200
1.189	Park De Koppel	Zuid	30
1.184	Steranijsweg	Leidsche Rijn	300
1.190	Steranijsweg	Leidsche Rijn	230
1.191	Steranijsweg	Leidsche Rijn	85
1.109	C.H. Letschertweg	Vleuten-De Meern	30
1.110	C.H. Letschertweg	Vleuten-De Meern	50

Tabel 2: Tweede tranche – locaties & omvang.

Oever nr.	Locatie	Wijk	Omvang (m)
1.014	Niftarlakeplantsoen	Noordwest	397
1.015	Huis ten Zuylenlaan/Prinses Ireneplateau	Noordwest	403
1.018	Pallas Athenedreef	Overvecht	256
1.020	Darwindreef	Overvecht	79
1.023	Prof. Jordanlaan/Prof. Zonnebloemlaan	Noordoost	101
1.034	Ravelijnpad	Zuid	218
1.035	Ravelijnpad	Zuid	110
1.044	Herautsingel (vijver)	Zuid	100
1.046	Kastelenplantsoen	Zuid	154
1.047	Kastelenplantsoen	Zuid	120
1.051	Kastelenplantsoen	Zuid	266
1.052	Kastelenplantsoen/IJsselsteinlaan	Zuid	40
1.137	Egginklaan/Van Bijnkershoeklaan (vijver)	Zuidwest	245
1.054	Jan Wolkerssingel	Leidsche Rijn	324
1.192	Noordoever plas Vleuterweide/Dassenburcht	Leidsche Rijn	200

3.5 Beheer- & onderhoudsmaatregelen

In 2025 is veel voorwerk gedaan voor het inventariseren en inplannen van de beheer- en onderhoudsmaatregelen. Hierdoor gaat in 2026 vooral veel uitvoering van de beheer- en onderhoudsmaatregelen plaatsvinden. Het onderzoeks- en planvormingstraject van de 14 watersysteemmaatregelen (paragraaf 3.6) is in de afrondende fase. Hieruit volgen in 2026 ook een aantal voorstellen voor uitbreiding van de scope van de beheer & onderhoudsmaatregelen.

Omvang en planning

In 2026 zijn de beoogde resultaten voor de beheer- & onderhoudsmaatregelen als volgt:

- Baggerwerkzaamheden
 - *Bladbaggeren*: Uitvoeren van bladbaggerwerkzaamheden op twee aangepaste locaties naar aanleiding van een inventarisatie uit 2025. Het betreft geen echte baggerwerkzaamheden, vandaar dat de naam aangepast is naar 'bladvissen'. Tevens is het bladvissen overgedragen aan het subteam 'oeverbeheer'.
 - *Beheer poelen*: Uitvoeren van baggerwerkzaamheden van de laatste vier poelen uit het Programma Gezond Water met een totaaloppervlak van 1,4 hectare.
- Oeverbeheer
 - De resultaten van de in 2025 uitgevoerde pilot met betrekking tot aangepast maaibeheer op rietoevers zijn positief. Vanaf 2026 gaan we 12 locaties met rietoevers conform de pilot frequenter maaien. Op enkele representatieve locaties monitoren we de resultaten.

- Vanaf 2026 gaan we op twee aangepaste locaties de maatregel 'bladvissen' uitvoeren. We monitoren de resultaten.
- Bestrijden exoten
 - Van 2025 tot en met 2028 bestrijden we circa 22 hectare aan exotische waterplanten (Cabomba en Ongelijkbladig Vederkruid). In 2026 verwijderen we exotische waterplanten op (naar verwachting) vier nieuwe locaties met een totale oppervlakte van 6 hectare.
 - Nazorg start in 2026 bij twee locaties (De Tol en de Leidsche Rijn in Oog in Al). Op deze locaties zijn in 2025 de eerste invasieve exotische waterplanten verwijderd. Nazorg houdt in dat tijdens maaiwerkzaamheden extra aandacht uitgaat of er nog exoten aanwezig zijn, deze verwijderen we (indien nodig met maatwerk) alsnog.
- Beheer-/onderhoudsplan
 - Opstellen van een aangepast stadsbreed onderhoudsplan voor het beheer en onderhoud. Dit stadsbreed onderhoudsplan is een werkformat waar zowel HDSR als de gemeente mee gaat werken. Dit plan toetsen we bij natuur- en belangenorganisaties in de stad.

Onderbouwing keuzes

De *baggerwerkzaamheden* voeren we uit op de locaties die door Waardenburg zijn aangegeven. Deze zijn geprioriteerd op basis van achterstallig onderhoud, waarbij de locaties die het langst geleden gebaggerd zijn voorrang krijgen. Dit betekent dat we de vier resterende poelen binnen het programma in 2026 baggeren, inclusief overige verbeterpunten zoals verwijderen van (riet)wortelzones en snoeien van struiken en bomen.

De belangrijkste reden om het maairegime van (bestaande) *rietoever*s aan te passen is om in de toekomst te voorkomen dat de rietvegetatie te veel domineert en daardoor de biodiversiteit beperkt. Om te voorkomen dat we verkeerde keuzes maken, is in 2025 gestart met een pilot rietoever. Voor deze pilot is een nieuwe locatie aan de Louis Armstronglaan gekozen. De keuze voor deze locatie is genomen omdat: de locatie representatief is voor een groot deel van de rietoever in de stad; door de uniforme ligging zijn verschillende maairegimes te vergelijken; de oever is eenvoudig te bereiken voor onderhoudsmaterieel. De resultaten van de pilot zijn positief: er is een duidelijke toename van diversiteit aan oevervegetatie. In 2026 starten we met het aangepaste maairegime uit de pilot voor alle rietoever-maatregelen.

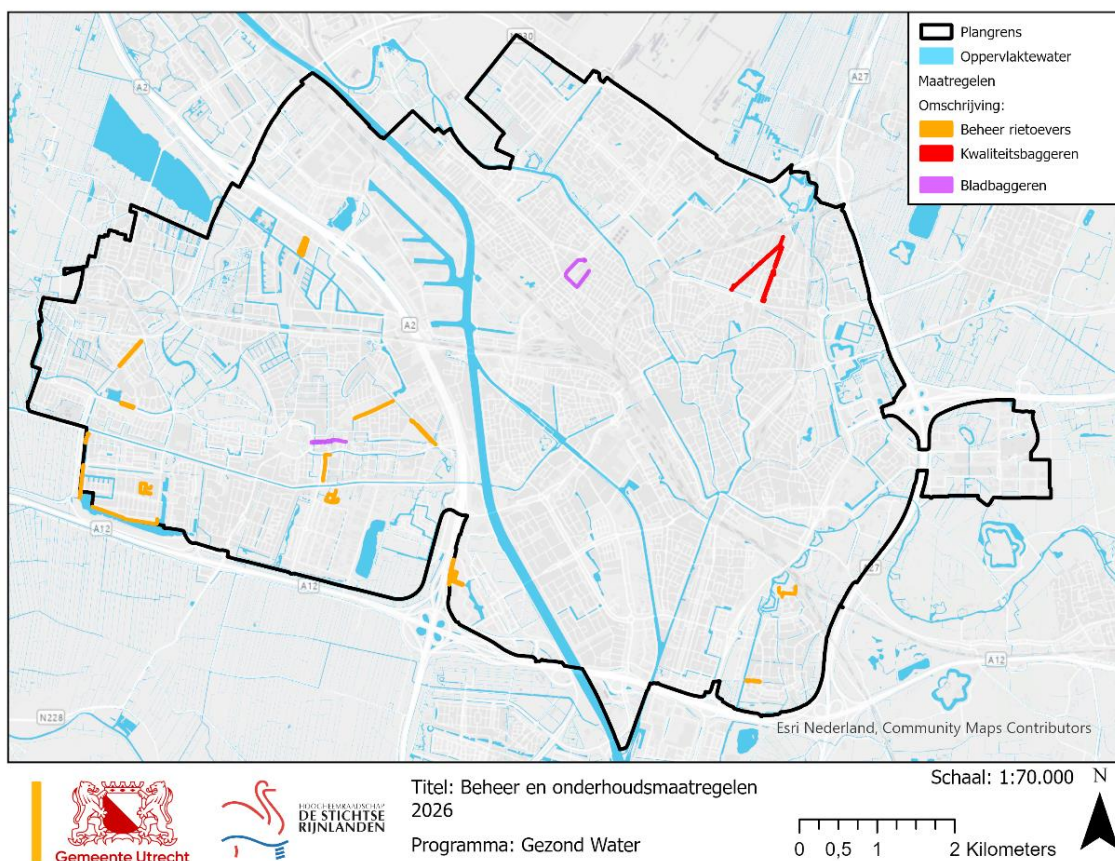
Exotenbestrijding is enkel zinvol als we alle locaties in de stad aanpakken waar de exoot zich bevindt. In het najaar van 2025 is een veldinventarisatie uitgevoerd. De wijken waar de exoot het meest prominent aanwezig is, pakken we als eerste aan. Binnen een peilgebied werken we altijd van boven- naar benedenstrooms. Ook kan de opgedane ervaring van de eerste bestrijdingswerkzaamheden in de tweede helft van 2025 de keus beïnvloeden welke locaties we in 2026 aanpakken. De exacte locaties waar in 2026 bestrijding plaats zal vinden, zijn daarmee eind 2025 bekend. De exotenbestrijding betreft een intensivering van de werkzaamheden.

Financiën

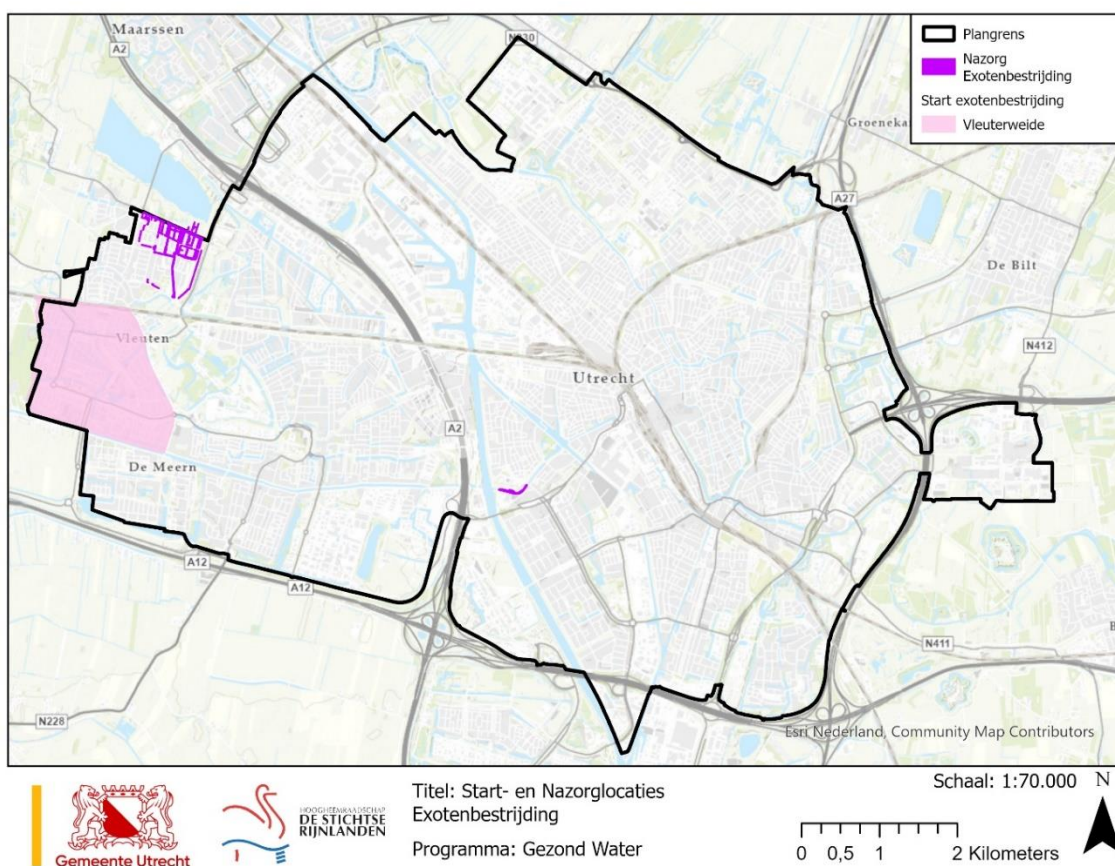
De totale kosten voor het voorbereiden en uitvoeren van alle beheer- en onderhoudsmaatregelen zijn ingeschat op € 900.000,-. De begrootte kosten voor 2026 zijn € 260.000,-. Zie verder Hoofdstuk 7 Financiën voor de programmabegroting 2025 tot en met 2028.

Locaties

De locaties van de beheer- en onderhoudsmaatregelen zijn weergegeven in onderstaand Figuur 7 en Figuur 8.

Figuur 7: Geplande beheer- en onderhoudsmaatregelen 'beheer rietoevers (oranje)', 'kwaliteitsbaggeren (rood)' en 'bladbaggeren (paars)' voor het jaar 2026.

Figuur 8: Geplande beheer- en onderhoudsmaatregelen 'exotenbestrijding' voor het jaar 2026.

Beheerderstoets

Naast de beheer- en onderhoudsmaatregelen zelf, is ook een beheerderstoets op de maatregelen uit de andere werkgroepen noodzakelijk. Veel is al ondervangen door gehanteerde generieke beheerderseisen in de ontwerprichtlijn Natuurvriendelijke Oevers, Waterschaps- en onderhoudsverordening van het waterschap, en de BInG (beheer, inrichting en gebruik)-toets van de gemeente. Echter, elke locatie is uniek en daarom is het noodzakelijk om de voorgenomen maatregelen ook te laten toetsen door de respectievelijke beheerders van de gemeente en het waterschap. Daarom leggen we tijdens de planvormingsfase het schetsontwerp, voorlopig ontwerp en detailontwerp voor ter goedkeuring aan de gebieds- en assetbeheerders van HDSR en GU. De beheerders informeren we altijd tijdig over eventuele wijzigingen (voor of na gunning) van het werk en eventuele wijzigingen van het ontwerp leggen we altijd ter goedkeuring aan hen voor. Onderdeel van de beheerderstoets is het overleggen van ontwerptekeningen, een overleg waarbij de beheerders (assetbeheerders en gebiedsbeheerders) de gelegenheid hebben om vragen te stellen en het accorderen van het ontwerp en de gemaakte beheerdersafspraken. Voor tussentijdse vragen zijn de assetbeheerders de eerste contactpersoon namens beheer.

3.6 Watersysteemmaatregelen

In 2025 is voor veertien locaties een analyse uitgevoerd naar de knelpunten in het watersysteem, gevolgd door het aanwijzen van maatregelen. In het najaar van 2025 is deze onderzoeksfase afgerond, met een maatregelpakket watersysteemmaatregelen. In de tweede helft van 2025 is het projectteam bezig geweest met een nadere duiding van de Ecoscan-resultaten (4.2). Met deze analyse is duidelijk op welke parameters we sterker moeten inzetten om de ecologische waterkwaliteitsdoelen te behalen.

Omvang en planning

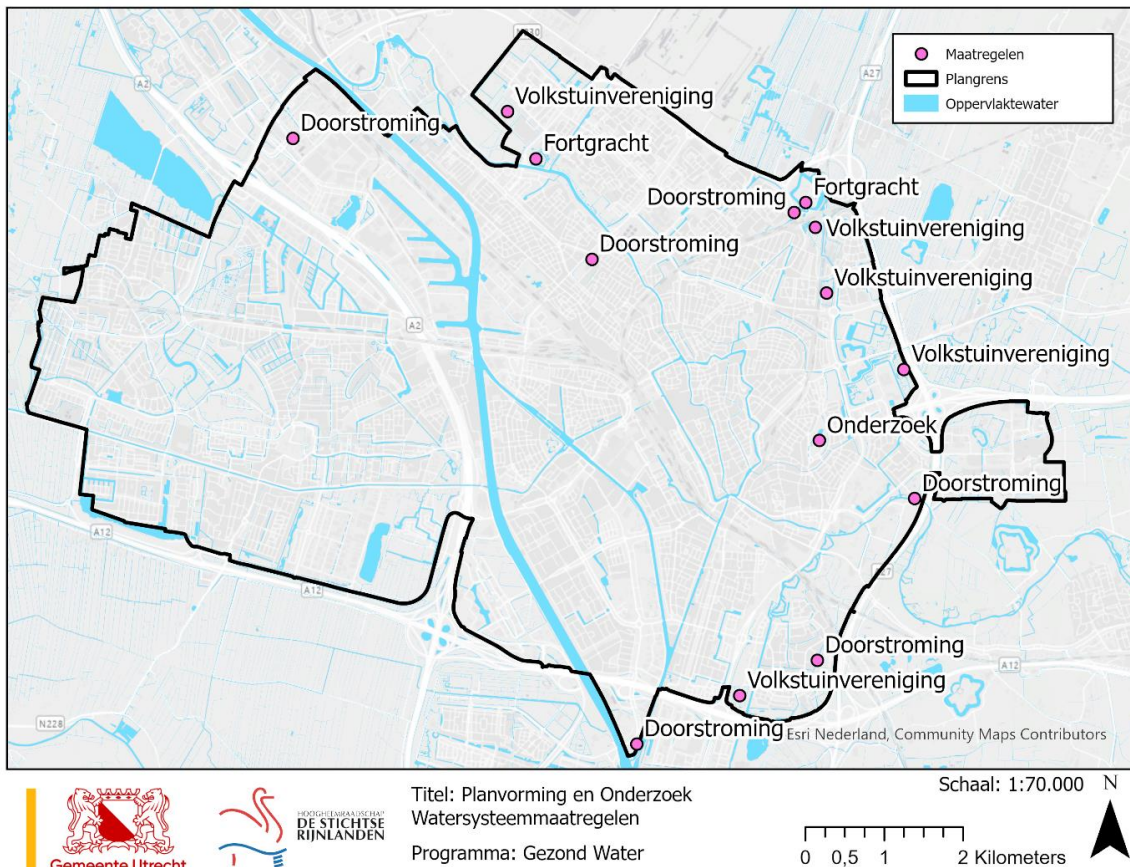
Het onderzoeks- en planvormingstraject van de 14 watersysteemmaatregelen is in de afrondende fase. Een aantal voorstellen passen onder de beheer- & onderhoudsmaatregelen (paragraaf 3.5), dit betreft mogelijk een uitbreiding van de scope. De overige voorstellen betreffen aanpassingen in het watersysteem. In 2026 verwachten we deze voor te bereiden en uit te voeren binnen de bebouwde kom van Utrecht. Daarnaast is het projectteam van watersysteemmaatregelen gedurende de looptijd van Programma Gezond Water inzetbaar voor nader onderzoek en analyses om daar waar nodig bij te kunnen sturen. De omvang en planning is gekoppeld aan de onderzoek-verzoeken vanuit het programmateam.

Financiën

De totale kosten voor dit programmaonderdeel zijn geraamd op € 1,1 miljoen. Voor de ontwerp- en uitvoeringsfase is € 950.000,- voorzien, verdeeld over de jaren 2026-2027-2028. Wanneer maatregelen zijn onderverdeeld bij het programmaonderdeel beheer & onderhoudsmaatregelen verplaatsen ook de bijbehorende (ingeschatte) financiën. Voor eventuele aanvullende onderzoeken en adviezen die vanuit het programma wellicht nodig zijn is € 100.000,- begroot voor de verdere looptijd van het programma. Zie verder Hoofdstuk 7 - Financiën voor de programmabegroting 2025 tot en met 2028.

Locaties

De locaties van de maatregelen zijn weergegeven in Figuur 9. Voor de fortgrachten en volkstuincomplexen volgen naast watersysteemmaatregelen naar verwachting ook inrichtingsmaatregelen (zie paragraaf 3.4, tweede en derde tranche). Standaard onderdeel bij het vaststellen van de locaties en het uitwerken van maatregelen is de beheerderstoets (zie paragraaf 3.5).

Figuur 9: De 14 planvorming- en onderzoekwatersysteemmaatregelen.

3.7 Communicatie & participatie (maatregelen bewoners)

Het doel van deze opdracht is een uniforme aanpak voor communicatie en participatie binnen het programma en de diverse projecten en maatregelen. Daarnaast bevat deze opdracht ook een specifieke communicatie- en participatie-aanpak voor de vermindering van zwerfvuil en bodemwoelende vis en maatregelen die bewoners met tuinen aan het water zelf kunnen nemen om de ecologische waterkwaliteit te verbeteren.

Omvang en planning

Voor het jaar 2026 zijn de volgende resultaten beoogd:

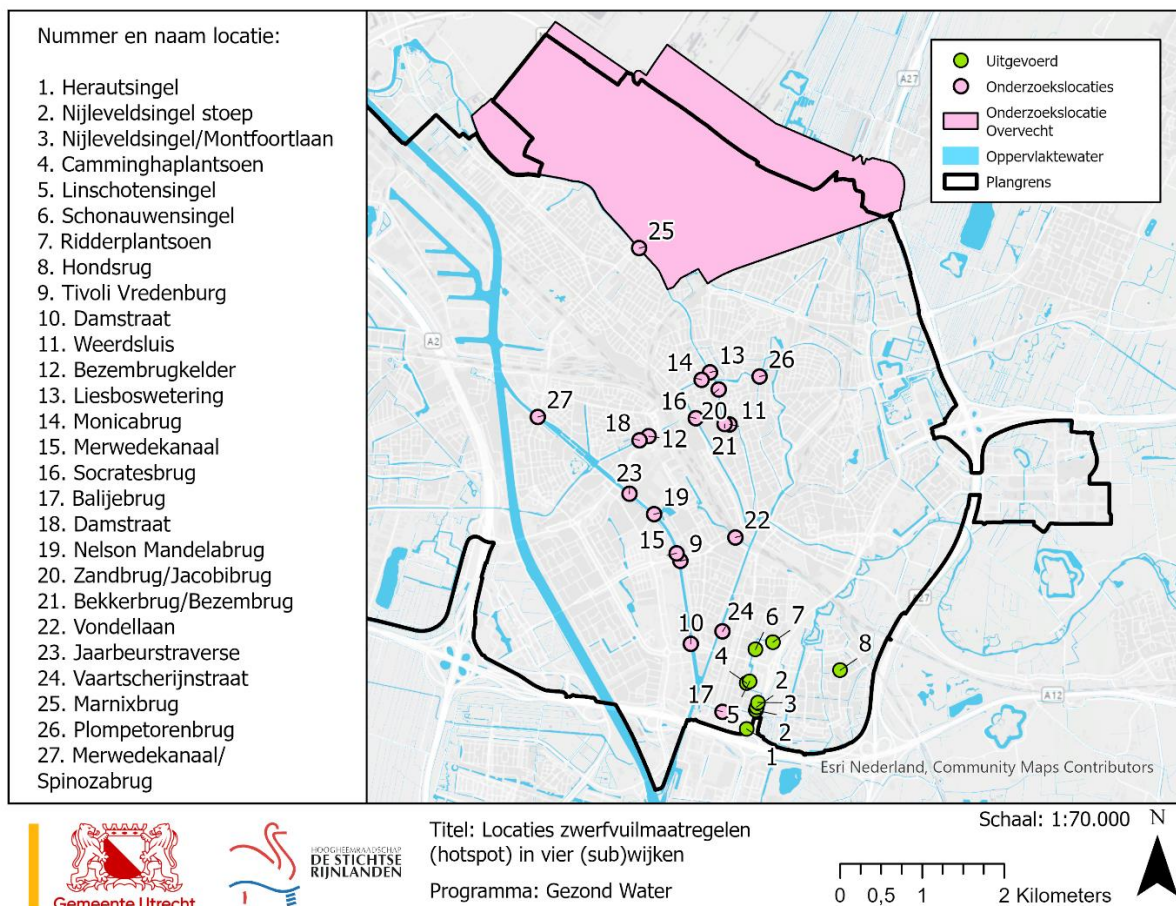
- Zwerfvuil in het water verwijderen:
 - Een adviesrapport met hotspots en voorstel voor verbetermaatregelen in Kanaleneiland leveren we eind 2025 op en de verbetermaatregelen voeren we in 2026 uit.
 - Evaluatie van de hotspot maatregelen uitgevoerd in 2025 in Utrecht-Zuid: Lunetten en Hoograven.
 - Communicatie-aanpak voor het tegengaan van zwerfvuil in het water in Kanaleneiland.
 - Een adviesrapport met hotspots en een voorstel voor verbetermaatregelen voor Overvecht.
- Terughoudend zijn met uitzetten van bodemwoelende vis (o.a. karpers): In 2025 is een plan van aanpak voor karpers opgesteld. In 2026 is er nog uitloop mogelijk van maatregelen/vervolgacties uit dit plan.
- Bewoners met een tuin aan het water stimuleren om bij te dragen aan de waterkwaliteit in hun achtertuin: Aanpak om bewoners te stimuleren bij te dragen aan verbeterde waterkwaliteit.
- Algemeen/programmacommunicatie in 2026:
 - Actualiseren communicatie- en participatieplan (zie Hoofdstuk 6).
 - Uitvoeren van een communicatie en activiteiten-campagne waarin we het bewustzijn van inwoners over de waterkwaliteit en wat zij hier zelf aan kunnen bijdragen vergroten. De campagne bevat activiteiten waar mensen aan kunnen deelnemen of die ze kunnen beleven.

Financiën

De kosten voor het voorbereiden en uitvoeren van de communicatiemaatregelen voor het programma zijn ingeschat op totaal € 350.000,-. De kosten voor 2026 zijn begroot op € 125.000,-.

Locaties

De locaties van de maatregelen zijn opgenomen in Figuur 10.

Figuur 10: Locaties zwerfvuilmateregelen uitgevoerd (groen), diverse 'zwerfvuilmopingsplekken' onderzoeklocaties (roze stippen) en zoekgebied Overvecht voor opingsplekken (roze vlak).

3.8 Koppelprojecten

Deze opdracht bestaat uit het koppelen van waterkwaliteitsmaatregelen aan integrale ruimtelijke projecten en plannen van HDSR en gemeente of derden. Dit zijn lopende projecten en plannen, maar ook nieuwe nog te starten projecten. Het programma realiseert de maatregel dus niet zelf, maar de maatregel is onderdeel van een groter project. Dit kan een realisatieproject in de openbare ruimte zijn, maar ook een peilbesluit voor een meer natuurlijk peil of een aanpassing van beleid, zoals het vaarbeleid.

We maken gebruik van de bestaande organisatiestructuren en -processen bij de gemeente en het HDSR. De gebiedsadviseurs water sluiten aan bij de projecten en de gebiedsteams van de gemeente om de waterbelangen in te brengen, zoals zij nu ook al doen. Zij hebben korte lijnen met de gebiedsbeheerders en plantoetsers van HDSR.

Onderbouwing keuzes

Om een uniforme en transparante afweging te maken welke projecten in aanmerking komen voor een koppelproject maken we gebruik van de volgende producten:

1. Een ingangstoets op basis waarvan we een keuze maken of een maatregel aan het project te koppelen is of niet, en of we vanuit het Programma Gezond Water een financiële bijdrage geven.
2. Een opdrachtgeversbrief waarin we afspraken tussen het programma en het project vastleggen over onder andere het te behalen doel, het type maatregel, de financiële

bijdrage, communicatie en participatie, bewaking voortgang en kwaliteit, wijze van oplevering en betaling e.d.

Omvang en planning

De volgende maatregelen zijn via koppelprojecten gerealiseerd of nog in de realisatiefase:

- A. Damsluisbrug Koningsweg: aanleg van een brug in plaats van een duiker voor een betere doorstroming. Financiële bijdrage van € 60.000,-.
- B. Peilbesluit Maartensdijk: Een verkleining van het verschil tussen zomer- en winterpeil waarmee een iets natuurlijker peil ontstaat. Geen financiële bijdrage (geen ruimtelijke maatregelen).
- C. Natuurvriendelijke oever langs de Oud Wulverbroekwetering van circa 300 meter. Onderdeel van project Lunettenpark. Geen financiële bijdrage, is onderdeel van watercompensatie A27.

Voor de volgende projecten is een opdrachtgeversbrief opgesteld maar vindt de realisatie later dan 2026 plaats:

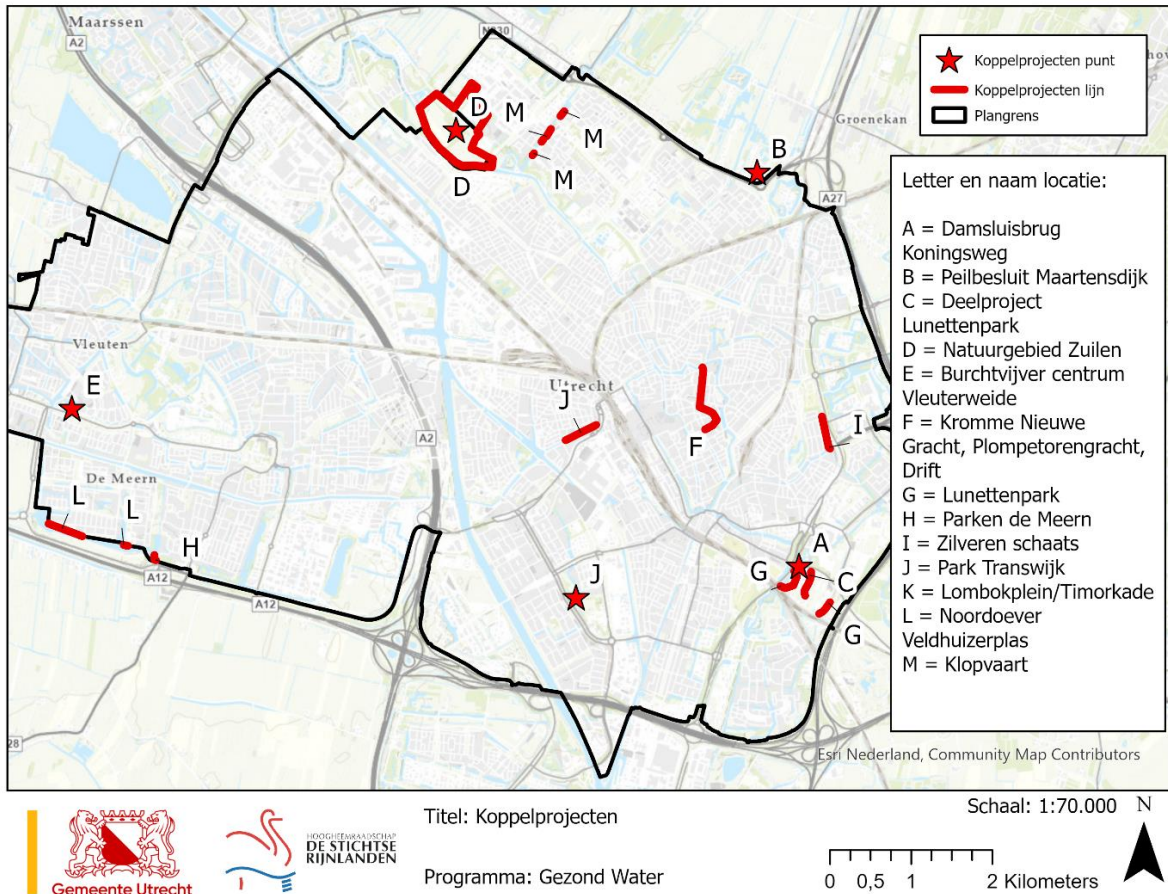
- D. Natuurgebied Zuilen: aanleg natuurvriendelijke oevers van circa 800 meter. Financiële bijdrage is € 192.786,- op basis van SSK-raming IPvE/FO-fase.
- E. Burchtvijver centrum Vleuterweide: aanleg van plas-dras eilanden en circa 600 meter natuurvriendelijke oevers. De financiële bijdrage is € 112.450,- op basis van SSK-raming IPvE/FO-fase.

De verwachting is dat we in 2026 voor de volgende projecten een opdrachtgeversbrief opstellen:

- F. Kromme Nieuwe Gracht, Plompetorengracht, Drift: natuurvriendelijkere oplossingen: EcoWal, drijvende voorzieningen, wilgenbollentenen, kunstriffen.
- G. Lunettenpark: aanleg van natuurvriendelijke(re) oevers langs fortgracht Lunet II (circa 300 meter) en de te verleggen watergang langs SV Rivierwijkers (circa 200 meter).
- H. Parken de Meern: watersysteemmaatregelen en natuurvriendelijke(re) oevers (circa 60 meter).
- I. Zilveren schaats: aanleg van natuurvriendelijkere oever (circa 400 meter).
- J. Park Transwijk: Watersysteemmaatregelen.
- K. Lombokplein/Timorkade: financiële bijdrage van € 200.000,- aan de EcoWal langs het doortrekken van de Leidsche Rijn richting de binnenstad (circa 300 meter).
- L. Noordoever Veldhuizerplas: transformeren beschoeide oever naar natuurvriendelijke oever (circa 400 meter).
- M. Klopvaart: vervangen perkoenpalenrij door een natuurvriendelijke(re) oever over circa 120 meter.

Locaties

Zie Figuur 11 voor de locaties van deze maatregelen.

Figuur 11: Projectlocaties waar we via planvorming een (financiële) bijdrage leveren.

Financiën

De exacte uitvoeringsmomenten van maatregelen zijn nog niet volledig te bepalen, omdat deze afhankelijk zijn van de planning van projecten binnen de gemeente en HDSR. In het uitvoeringsplan 2025 was het volledige budget voor Koppelprojecten evenredig verdeeld over de periode 2025 tot en met 2028. De aanname was dat de volledige bijdrage aan een project begroot was 'aan de voorkant' (bij het afgeven van de opdrachtgeversbrief), ongeacht het moment van uitvoering.

Inmiddels is deze aanname herzien. Voor koppelprojecten is het totale budget nu indicatief verdeeld over de vier programmajaren, op basis van een inschatting van de uitvoeringsplanning. Daarbij gaan we ervanuit dat het grootste deel van de kosten in een bepaald jaar pas in latere jaren tot realisatie leidt. Dit leidt tot een meer gespreide en uitvoeringsgerichte begroting:

- **2025:** € 87.000,-;
- **2026:** € 250.000,-;
- **2027:** € 550.000,-;
- **2028:** € 950.000,-.

Actualisatie beleid

Onderdeel van de opdracht is ook om inzicht te krijgen of we bestaand beleid van gemeente en HDSR moeten aanvullen of actualiseren om de waterkwaliteitsdoelen voor 'overig water' te halen. Het programma sluit in elk geval aan bij de actualisatieslag van de Visie Water en Riolering van de gemeente en de besluitvorming rondom de Beleidsnota Stadswater.

3.9 Monitoring

Met het programma beogen we een verbetering van de waterkwaliteit in Utrecht. Om dit te bereiken zijn verschillende maatregelen geformuleerd die als doel hebben de waterkwaliteit te verbeteren. Het is belangrijk om de effecten van deze maatregelen te volgen in de tijd, zodat we

kunnen bepalen of we de gestelde doelen behalen en of een maatregel geschikt is om vaker toe te passen. We kunnen hierdoor ook tijdig ingrijpen als blijkt dat de resultaten achterblijven.

Deze opdracht betreft de volgende onderdelen:

- Monitoren effecten van de maatregelen;
- Monitoren doelbereik van het programma;
- Vaststellen of bijsturing van de maatregelen nodig is.

De resultaten waar we in 2026 aan werken zijn:

- In Q3 2025 is er inzicht in de exacte locaties en planning van de maatregelen van het uitvoeringsjaar 2026.
- Vervolgens ligt er in Q1 2026 een uitgewerkt meetprogramma voor de monitoring van de maatregelen van uitvoeringsjaar 2026.
- De monitoring vindt plaats volgens het meetprogramma binnen de lopende overeenkomsten van HDSR door een gespecialiseerd bureau.
- Aan het eind van 2026 en 2027 vindt een beknopte tussenevaluatie plaats van de resultaten van de in dat jaar uitgevoerde monitoring.
- Eind 2028 is een rapportage beschikbaar die de effecten van de maatregelen (de vastgestelde ambities 'Levendig dan wel Zichtbaar') evalueert en inzicht biedt in het doelbereik en in de resterende monitoringsopgave om het doelbereik te bepalen.

In 2026 gaan we voor de volgende maatregelen de monitoring verder uitwerken en uitvoeren. De maatregelen waar getallen voor de monitoring ontbreken zijn nog in afweging en werken we in 2026 nader uit:

- Inrichtingsmaatregelen:
 - Nulmetingen op circa 10 trajecten natuurvriendelijke oevers tranche 2;
 - Eerste resultaatmeting op trajecten waar natuurvriendelijke oevers van tranche 1 reeds zijn aangelegd;
- Beheer en onderhoud:
 - Baggerwerkzaamheden bladbaggeren en poelen;
 - Rietoevers: pilot en aanpassing beheer rietoevers;
 - Bestrijding invasieve exotische waterplanten;
- Watersysteemmaatregelen en koppelpoorten: Afwegen monitoring voor de diverse projecten en waar nodig starten met monitoring.
- Communicatie en participatie:
 - Monitoring zwerfvuil na uitvoering maatregelen Kanaleneiland en Overvecht;
 - Eventuele vervolgmonitoring zwerfvuil maatregelen Lunetten en Hoograven.

De hierboven beschreven monitoring is erop gericht om de effecten van de maatregelen vast te stellen. Op basis van de resultaten kunnen we advies geven voor eventuele bijsturing. Het monitoren van het doelbereik vindt plaats met de driejaarlijkse Ecoscans.

Financiën

De betaling van de kosten voor de driejaarlijkse Ecoscans volgen uit een ander budget en komen niet ten laste van het Programma Gezond Water. Oorspronkelijk was uitgegaan van een totaal van € 200.000,- voor het uitvoeren van de maatregel-specifieke monitoring en de evaluatie. In het programmateamoverleg van 8 september 2025 is besloten tranche 2 en 3 met een basis inspanning te monitoren, in plaats van een lage onderzoeksinspanning. De extra kosten hiervan zijn € 44.200. Met deze basisinspanning kunnen we de effecten van de maatregelen op de (ecologische) waterkwaliteit beter vaststellen.

De begroting betreft in totaal €244.200,- en is als volgt opgebouwd:

1. € 71.050,- voor de nulmetingen;
2. € 138.150,- voor de resultaatmetingen;
3. € 35.000,- voor de eindevaluatie.

De inschatting is dat we in 2026 € 25.000,- besteden aan nulmetingen en € 25.000,- aan resultaatmetingen. Dit kan nog afwijken als de monitoringsplannen nader uitgewerkt zijn.

3.10 Gezonde Grachten

De grachten in de binnenstad zijn grotendeels KRW-waterlichamen. Alleen de Kromme Nieuwe Gracht en Nieuwe Gracht is 'overig water'. De ecologische toestand van de KRW-wateren is te laag. Ook drie van de vijf Ecoscan-meetpunten in de grachten voldoen niet aan het streefbeeld van

minimaal 'zichtbaar' en scoren 'laag'. Vooral de plantbedekking en de diversiteit voor zowel water- als oeverplanten is te laag. Een areaal van in totaal circa 3.000 m² aan water- en oeverplanten in de binnenstad is nodig om de doelen voor overig water te behalen.

In de Binnenstad liggen alleen harde kades en beschoeiingen langs de grachten. Deze 'harde oevers' zijn minder geschikt voor oever- en waterplanten om zich te vestigen. Daarnaast leidt de aanwezigheid van scheep- en recreatievaart tot meer waterbeweging, waardoor het water minder helder is.

Onder andere door deze ongunstige omstandigheden is het realiseren van een betere ecologische waterkwaliteit een flinke uitdaging in de binnenstad. Bovendien spelen er vele andere belangen rondom de oevers van de grachten. We zijn dus ook steeds meer genoodzaakt om te zoeken naar innovatieve en creatieve oplossingen. Vandaar dat we hier vanaf 2026 extra op inzetten met 'Gezonde Grachten'.

Omvang

De opdracht voor 2026 bestaat uit vier onderdelen:

1. *Realisatie van drie ecologische maatregelen in het voorjaar van 2026 in de Stadsbuitengracht in samenwerking met Vergroening Singel 030*
Tijdens een overleg op 3 september 2025 met wethouder Schilderman, het Programmateam Gezond Water en het bestuur van de Stichting Vergroening Singel 030 is afgesproken om gezamenlijk op drie geschikte locaties in de stadsbuitengracht ecologische maatregelen te realiseren in 2026 van orde grootte 50 meter.
2. *Onderzoek naar kansen voor ecologie door aanpassingen van vaarbeleid*
Als gevolg van vaarbewegingen zijn de omstandigheden voor water- en oeverplanten om zich te vestigen moeilijker. We onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om het vaarbeleid aan te passen, waardoor gunstigere omstandigheden ontstaan voor ecologie. Specifiek kijken we naar mogelijkheden voor de Kromme Nieuwe Gracht en de Nieuwe Gracht.
3. *Vergroening Oudegracht*
Langs de Oudegracht is de verwachting dat het niveau 'zichtbaar' niet haalbaar is, voornamelijk vanwege het gebrek aan ruimte en de vaarfunctie van de gracht. In samenwerking met Programma Werven zien we mogelijkheden om enige vergroening/ ecologische waarde, al dan niet tijdelijk, toe te voegen. Dit verkennen we in 2026 en realiseren dit waar mogelijk.
4. *Ecologische maatregelen Stadsbuitengracht en Nieuwegracht*
 - a. *Verkenningfase*
Het beoogde eindresultaat van de verkenningfase is een kaart met een toelichting/onderbouwing waarin per gracht is aangegeven welk type ecologische maatregelen op welke exacte locatie kansrijk zijn. Hiervoor maken we een integrale afweging op basis van onder andere doelbereik, hydrologie, kosten, beheer, erfgoed, scheepvaart etc., in samenspraak met onder andere het gebiedsteam Binnenstad, opgavemanagers, raakvlakprojecten en -programma's en andere (externe) stakeholders, waaronder Vergroening Singel 030.
 - b. *Planuitwerkingsfase*
Volgend op de verkenningfase starten we met de planuitwerkingsfase. In 2026 starten we mogelijk al met de planuitwerking van een VO en DO van de meest kansrijke locaties uit de verkenningfase. De andere locaties werken we nader uit in 2027.
 - c. *Realisatiefase*
Mogelijk start een klein deel van de realisatie al in 2027. Het gros van de projecten zal in 2028 en 2029 in uitvoering gaan. Gezien de complexiteit van het gebied is dit ambitieus.

Financiën

De kosten voor deze maatregelen waren begroot onder post 1.4 'nader te specificeren innovatieve, complexe maatregelen' uit de programmabegroting van €2.050.000,-. Deze middelen worden nu ingezet voor Gezonde Grachten; zie Tabel 3. De verwachting is dat we in 2026 een meer specifieke raming beschikbaar hebben.

Om 3.000 m² aan water- en oeverplanten te realiseren, hanteren we vooralsnog een gemiddelde eenheidsprijs van € 750,- per m² (engineering + realisatie). Dit kentel is hoger dan voor een

'standaard' natuurvriendelijke oever à € 450,- per strekkende meter, maar lager dan maatregelen waar ook constructieve elementen voor nodig zijn. Op basis van de verkenningsfase kunnen we een reëlere inschatting maken in hoeverre dit budget toereikend is om de opgave te realiseren.

Tabel 3: Indicatieve raming Gezonde Grachten (x € 1.000).

Maatregel	2026	2027	2028	2029	Totaal
1 Realisatie drie maatregelen i.s.m. Vergroening Singel030	200	-	-	-	200
2 Onderzoek mogelijkheden vaarbeleid	25	-	-	-	25
3 Vergroening Oudegracht	25	-	-	-	25
4a Verkenningsfase locatiekeuze maatregelen	50	-	-	-	50
4b Planuitwerkingsfase maatregelen	-	250	150	-	400
4c Realisatie maatregelen	-	-	650	700	1.350
Totaal	300	250	800	700	2.050

4 Monitoring en bijsturing

4.1 Methode monitoring van doelrealisatie

Het meten van de doelrealisatie

De voortgang in doelrealisatie brengen we met drie verschillende methoden in beeld:

1. De driejaarlijkse Ecoscans
Deze geven inzicht in het doelbereik op de 107 aangewezen Ecoscan-locaties. Deze locaties zijn representatief voor al het oppervlaktewater in Utrecht. De Ecoscans en de betaling hiervan vindt plaats binnen de lijnorganisatie(s). Ze zijn voor het programma een belangrijk middel om het bereik van de operationele doelen te bepalen (zie paragraaf 2.3.2). De meest recente Ecoscan-resultaten zijn van 2024. De volgende Ecoscans volgen eind 2027 en eind 2030.
2. Projectmonitoring effect maatregelen
Via maatregel-specifieke monitoring bepalen we zo goed als mogelijk de effecten op de (ecologische) waterkwaliteit. Dit vindt plaats in 2025 tot en met 2028, maar naar verwachting ook nog twee tot vijf jaar hierna. Dit komt doordat ecologie vaak tijd nodig heeft om zich te ontwikkelen na een maatregel. Indien mogelijk vindt voor de uitvoering van de maatregel een nulmeting plaats. Vervolgens vinden na uitvoering resultaatmetingen plaats. Als een nulmeting niet meer mogelijk is of niet zinvol lijkt, omdat de maatregelen al uitgevoerd zijn of op korte termijn plaatsvinden, overwegen we om de projectlocaties te vergelijken met referentielocaties. De maatregel-specifieke monitoring vindt plaats door extra Ecoscans uit te voeren of door het monitoren van specifieke parameters, zoals vegetatie, macrofauna of nutriënten.
3. Evaluatie in 2028
Aan het einde van het programma analyseren we de resultaten van de monitoring en beschrijven deze in een evaluatierapport. Het rapport geeft weer welke effecten van de uitgevoerde maatregelen al zichtbaar zijn. Voor zover mogelijk trekken we conclusies met betrekking tot de effectiviteit van de maatregelen. Effecten op de waterkwaliteit zijn vaak pas na enkele jaren zichtbaar en de volledige effecten vaak pas nog later, als de situatie gestabiliseerd is en/of vegetatie zich goed heeft kunnen ontwikkelen. Daarom is in de evaluatie ook een advies voorzien voor een vervolgmonitoring om het uiteindelijke doelbereik te kunnen bepalen.

Opstellen van het meetprogramma

De basis van de monitoring is vastgelegd in de monitoringsstrategie, zoals opgesteld door Bureau Waardenburg in 2023. De jaarlijkse eerste stap is het verkrijgen van inzicht in de locaties en planning van de maatregelen. Zodra dit bekend is, kijken we welke monitoring bruikbaar is. Vervolgens specificeren we de monitoring per maatregel in een meetprogramma. Dit bevat per maatregel waar, hoe en wanneer we deze monitoren en tegen welke kosten. Bij het opstellen werken we binnen de mogelijkheden van het budget. Het meetprogramma is jaarlijks klaar in Q1.

Uitvoering monitoring en (tussen)evaluatie

De monitoring laten we uitvoeren door gespecialiseerde onderzoeksbureaus. Hierbij maken we zoveel als mogelijk gebruik van AQUON, de partner van HDSR voor watergerelateerd onderzoek. De onderzoeksresultaten levert AQUON jaarlijks aan in de vorm van databestanden aan HDSR. HDSR controleert de data en slaat deze op in een database. De data delen we via exports in het landelijke uitwisselformaat voor waterkwaliteitsgegevens (Aquo - IM Metingen).

Aan het eind van ieder monitoringsjaar (2025 tot en met 2027), het eindjaar uitgezonderd, evalueren we beknopt de onderzoeksresultaten en verwerken deze in een notitie. Deze bevat voor zover mogelijk ook een advies met betrekking tot bijsturing van de maatregelen en de monitoring. Eind 2026 volgt eveneens een tussenevaluatie met daarin een stand van zaken van het programma die we delen met de opdrachtgevers en bestuurders.

De eindevaluatie vragen we los uit bij een gespecialiseerd adviesbureau. Deze zal eind 2028 alle monitoringsresultaten analyseren en beschrijven in een evaluatierapport. Hierin is dan ook zover als mogelijk het doelbereik bepaald. Daarnaast omvat het een advies voor een vervolgmonitoring om het uiteindelijke doelbereik te bepalen, omdat voor veel maatregelen geldt dat effecten pas na meerdere jaren, dus na de looptijd van het programma, zichtbaar zijn.

4.2 Analyse Ecoscan-resultaten

In 2025 zijn de Ecoscan-resultaten van 2015, 2018, 2021 en 2024 nader geanalyseerd. Met deze duiding van de resultaten kunnen we mogelijk in 2026 sturen binnen het programma waar wel of juist niet een focus op te leggen.

De Ecoscan-methode kent verschillende kwetsbaarheden waarvan de twee belangrijkste zijn: (1) gevoelig voor interpretatieverschillen tijdens de veldopname en (2) het betreft een momentopname op één representatieve locatie. In de praktijk leidt dit soms tot onterechte verschillen in de resultaten of een score die niet past bij het grotere representatieve gebied. Binnen het Programma Gezond Water zijn de locaties van de Ecoscan-punten niet langer leidend voor het plaatsen van maatregelen en binnen de uitwerking van maatregelen zijn we ons bewust van de kwetsbaarheden. De inrichtingsmaatregelen zijn robuust en dragen bij aan het verbeteren van de kwaliteit van het watersysteem, ze hebben niet enkel een lokaal positief effect.

Met name de oeverbedekking en de plantendiversiteit vertonen een negatieve trend in de tijd. De oeverbedekking staat echter sterk onder invloed van interpretatieverschillen tijdens de veldopname. Bij plantendiversiteit is het interessant dat niet alleen het aantal soorten dat is aangetroffen door de jaren heen sterk achteruit is gegaan, maar ook het werkelijke aantal planten. Bij inrichtingsmaatregelen kunnen drijvende voorzieningen bijdragen aan het versterken en verbeteren van de plantendiversiteit. Voor de negatieve trend van oeverbedekking en plantendiversiteit is ook na afronding van de analyse geen duidelijke oorzaak voor aan te wijzen. Kroos/flab en zwerfvuil laten daarentegen een positieve trend in de tijd zien. De huidige maatregelen die zich richten op zwerfvuil zetten we voor en we focussen op lokale knelpunten ter voorkoming van zwerfvuil in het water.

4.3 Voortgang en programmasturing

Proces voortgangsrapportage en Uitvoeringsplan

Het proces rondom de voortgangsrapportage (hierna VGR) en het uitvoeringsplan is ongewijzigd ten opzichte van vorig jaar. We actualiseren het uitvoeringsplan jaarlijks om flexibel te blijven en in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en kansen. Daarbij scherpen we bestaande maatregelen aan en maken we duidelijk welke maatregelen we het komende jaar uitvoeren. De actualisatie van het uitvoeringsplan start elke zomer met een terug- en vooruitblik op de doelrealisatie. Belangrijke ijkmomenten hiervoor zijn de Ecoscans in 2024, 2027 en 2030. Het geactualiseerde uitvoeringsplan stellen de ambtelijke en bestuurlijke opdrachtgevers eind van het jaar vast.

Zoals eerder beschreven ontvangen de ambtelijk en bestuurlijk opdrachtgevers jaarlijks een uitvoeringsplan en tweemaal per jaar een VGR van het programmateam. Deze rapportage biedt inzicht in de voortgang van maatregelen, financiën, capaciteit en risico's en vormt input voor bijsturing indien nodig.

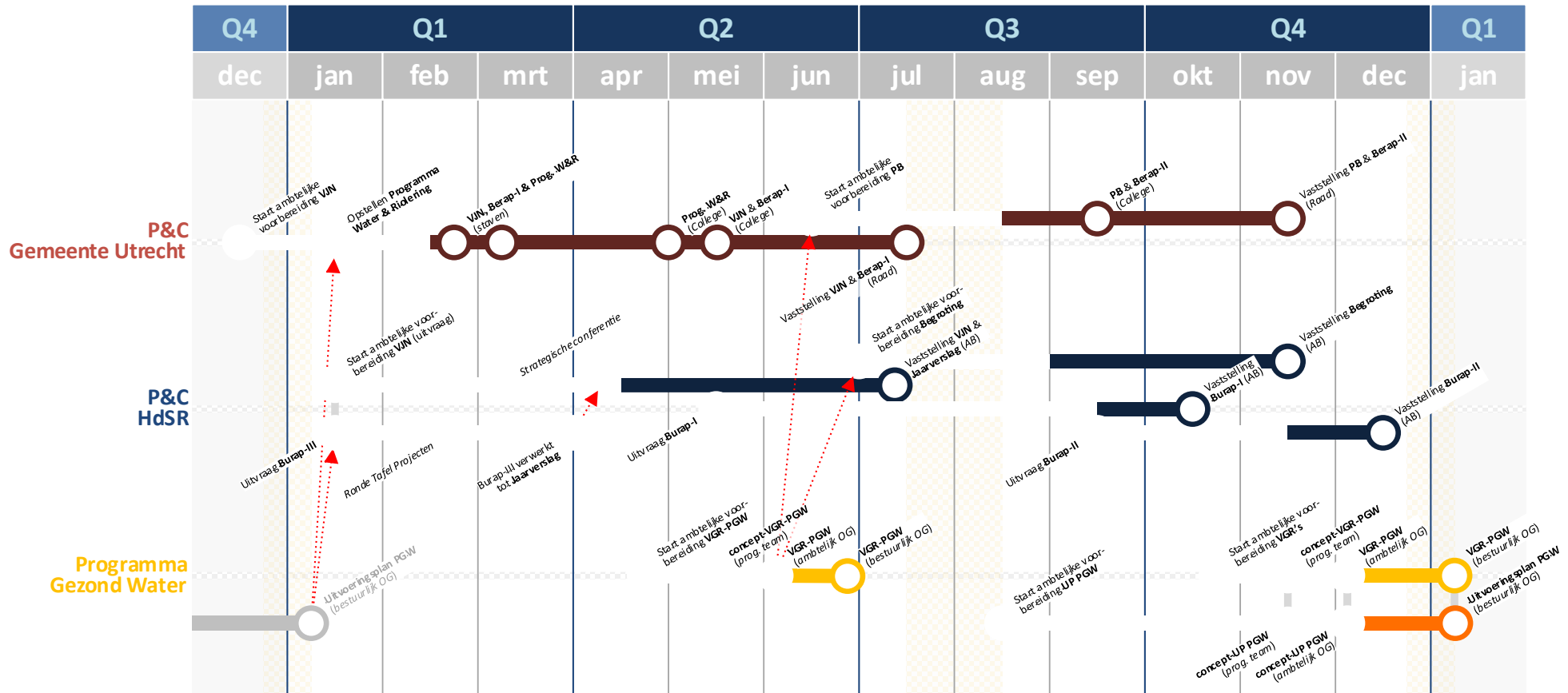
Planning & control-cyclus

De VGR en het jaarlijkse uitvoeringsplan zijn gekoppeld aan de planning- en controlcycli van gemeente Utrecht en HDSR zie Figuur 12. De eerste VGR (juni) dient als input voor de Programmabegroting; de tweede VGR (december) vormt de basis voor het geactualiseerde uitvoeringsplan en sluit aan bij de Voorjaarsnota. De planning van beide organisaties loopt hierin grotendeels synchroon.

De VGR komt tot stand door input vanuit de projectteams. Deze input bespreekt het programmateam en verwerkt deze tot een integrale VGR. Deze VGR legt het programmateam vervolgens voor aan de ambtelijk en bestuurlijk opdrachtgevers.

Planningscyclus Programma Gezond Water

Versie 9 nov 2025

Figuur 12: Planningscyclus Programma Gezond Water.

5 Programmaorganisatie

5.1 Opdrachtverlening en rollen

HDSR en gemeente hebben samen een uitvoeringsorganisatie opgezet die tot en met eind 2028 samenwerkt. Er is sprake van een gezamenlijk opdrachtgeverschap op bestuurlijk en ambtelijk (management)niveau. De programmaorganisatie is belast met het voorbereiden en uitvoeren van de maatregelen. We werken samen op basis van gelijkwaardigheid met een gelijke verdeling van de kosten en risico's. De gemeente treedt op als penvoerder van het programma. We benutten elkaars kennis en capaciteit om doelen te halen.

Bestuurlijk

In Figuur 13 staat het organogram met de belangrijkste rollen in het programma. Beide partijen laten zich vertegenwoordigen door een bestuurder die deelneemt aan het bestuurlijk overleg. Beide bestuurders zijn bestuurlijk opdrachtgever van het programma en hebben twee keer per jaar overleg. Hierbij sluiten we zoveel mogelijk aan bij het regulier bestuurlijk overleg tussen HDSR en gemeente dat twee keer per jaar plaatsvindt. De bestuurders zijn:

- HDSR: Hoogheemraad Els Otterman;
- Gemeente: Wethouder Susanne Schilderman.

Ambtelijk opdrachtgevers

Beide partijen laten zich vertegenwoordigen door een ambtelijk opdrachtgever (op managementniveau) van het programma. Het opdrachtgeversoverleg vindt circa vijfmaal per jaar plaats. De opdrachtgevers zijn:

- HDSR: Roel Bronda, manager waterbeheer;
- Gemeente: Jeroen Lubbers, hoofd Beheer Openbare Ruimte, Stadsbedrijven.

Aangezien de programmamanager voor dit programma uit de lijnorganisatie komt van de gemeente is er vanaf 2026 vanuit de gemeente geen gedelegeerd opdrachtgever aangesteld. De ambtelijke opdrachtgever van HDSR kan taken delegeren naar een gedelegeerd opdrachtgever voor het programma, dit is Marco Hermsen.

De rol en taken van de gedelegeerd opdrachtgever zijn:

- Inbedden van het programma binnen eigen organisatie;
- Spil tussen programma en lijnorganisatie;
- Regelen van capaciteit;
- Opstellen van bestuurlijke stukken samen met programmamanager;
- Coördineren opdrachtgeversoverleggen: opstellen agenda, verzorgen verslag etc.

Programmateam

De ambtelijke opdrachtgevers stellen de programmamanager aan. De programmamanager is verantwoordelijk voor de uitvoering van het programma en is het eerste aanspreekpunt voor de (gedelegeerd) ambtelijk opdrachtgevers. De programmamanager geeft namens beide partijen opdrachten binnen de kaders van het jaarlijks te actualiseren uitvoeringsplan. Hiervoor is de programmamanager gemandateerd via de mandateringsregeling van de gemeente Utrecht.

In het programmateam zijn de volgende sleutelfiguren benoemd:

1. Programmamanager: Suzanne van Winsen (gemeente);
2. Adviseur programmabeheersing: Isaac Nicolaas (gemeente);
3. Programmasecretaris: Noortje Hakkenberg (gemeente);
4. Omgevingsmanager: Allard Koopal (gemeente);
5. Technisch manager, Roland Kastelein (HDSR);
6. Contractmanager: Roland Kastelein (HDSR);
7. Adviseur stedelijk water: Bo Schreur (gemeente);
8. Programmacoördinator: Tatiana Lodder (gemeente).

De taken van het programmateam zijn:

- Stelt een uitvoeringsprogramma op (jaarlijks);
- Beoordeelt koppelkansen aan de hand van de ingangstoets (continue);
- Stelt financiering beschikbaar voor koppelkansen (continue);

- Verzamelt en analyseert de voortgangsrapportages van de trekkers (halfjaarlijks);
- Beslist/keurt projecten goed waarvoor ze opdrachtgever zijn (continue);
- Stemt af met andere programma's en ontwikkelingen in de omgeving (continue);
- Stimuleert samenwerking en afstemming tussen de verschillende projectleiders (continue).

Projectteams

De trekkers voor de zeven type maatregelen zijn:

1. Trekker Inrichtingsmaatregelen: Selman Oktar (gemeente);
2. Trekker Beheer- & Onderhoudsmaatregelen: Pascal van den Ring (gemeente);
3. Trekker Watersysteemmaatregelen: Lisa van Kruijl (HDSR) en Fleur Ekelmans (HDSR);
4. Trekker Koppelprojecten: Allard Koopal (gemeente);
5. Trekker Participatie & Communicatie: Tatiana Lodder (gemeente);
6. Trekker Organisatie & Beleid: Brigitte Mangelaars (HDSR);
7. Trekker Gezonde Grachten: nader te bepalen.

De taken van het projectteam zijn:

- Voeren de maatregelen uit binnen de opdracht;
- Stellen voortgangsrapportages op en rapporteren aan het programmteam;
- Zijn verantwoordelijk om binnen de kaders van de opdracht (planning, budget) te blijven;
- Zorgen voor de goede communicatie en participatie binnen het project.

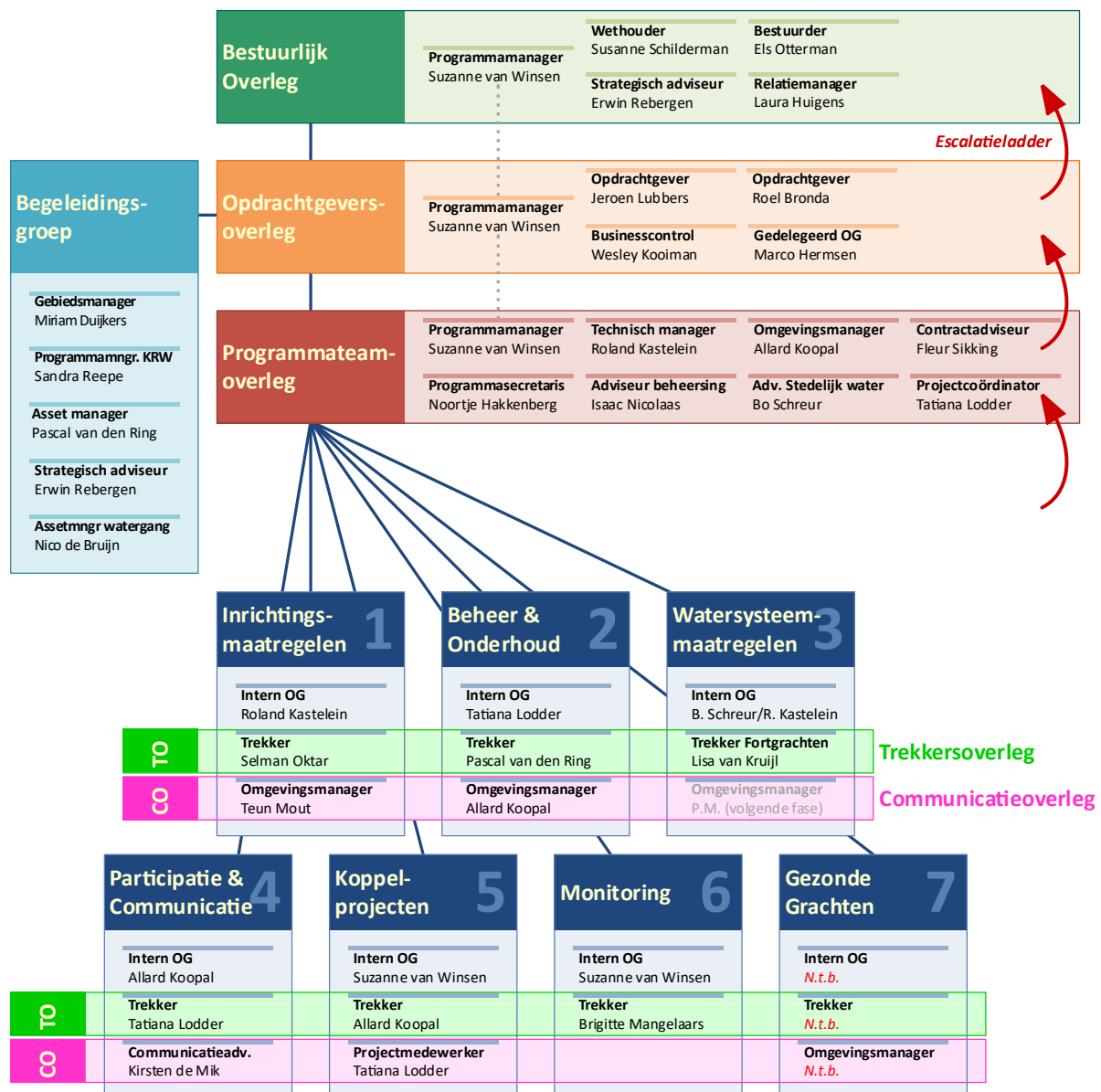
Overleggen

Het programmteam wisselt weekstarts en programmteamoverleggen elke week af. Tijdens een weekstart geeft iedereen een update van werkzaamheden en bespreken we tussentijdse issues. In het programmteamoverleg zet het programmteam de hoofdlijnen voor het programma uit, actualiseert jaarlijks het uitvoeringsplan en bespreekt de voortgang via voortgangsrapportages. Het programmteam neemt besluiten. Ook is er ruimte voor het bespreken van hulpvragen (bijvoorbeeld rondom capaciteit) of besluiten die de trekkers van de maatregelen hebben ingediend. Bij (urgente) beslissingen of vraagstukken kunnen trekkers aanschuiven bij het programmteamoverleg.

Maandelijks ontmoeten de trekkers elkaar bij het trekkersoverleg om een toelichting te geven op de voortgang van hun maatregelen en samenhang tussen projecten te bespreken. De omgevingsmanagers sluiten vanaf 2026 aan bij het trekkersoverleg.

Trekkers van de maatregelen bepalen zelf de frequentie waarin hun projectteam samenkomt. De meeste projectteams zullen wekelijks of tweewekelijks samenkomen. In dit overleg bespreekt het projectteam de operationele activiteiten en voortgang van specifieke maatregelen en projecten.

In het tweewekelijkse communicatieoverleg bespreken we de programma- en projectcommunicatie.

Figuur 13: Overlegstructuur van het Programma Gezond Water.

5.2 Capaciteit

De geraamde inzet van het programmateam en de projectteams voor 2026 is weergegeven in Tabel 4. De totale inzet voor het programmateam bedraagt 3.600 uur, wat overeenkomt met 2,42 fte. De totale inzet voor het Programma Gezond Water, inclusief de projectteams, komt uit op 11.182,5 uur, oftewel 7,52 fte. Dit is een duidelijke stijging ten opzichte van 2025, toen de inzet nog op 4,77 fte lag. Deze toename weerspiegelt de ontwikkeling van het programma: steeds meer onderdelen maken de overgang van de initiatiefase naar de ontwerp-, voorbereidings- en uitvoeringsfase. Daarmee neemt ook de personele inzet toe.

De omvang van de projectteams varieert per onderdeel. De grootste inzet is voorzien voor Inrichtingsmaatregelen. Voor Gezonde Grachten is een globale inschatting gemaakt op basis van 50% van de inzet voor Inrichtingsmaatregelen. Deze raming specificeren we in een later stadium.

Hoewel het uitgangspunt voor de inzet van mensen tussen HDSR en de gemeente een gelijke verdeling is (50/50), wijkt de feitelijke verdeling in 2026 hier sterk van af. 64,9% van de totale geraamde inzet is afkomstig van de gemeente, 20,5% van HDSR, en 14,9% is nog nader toe te wijzen. Van de totale inzet is 8.122,5 uur gefinancierd

vanuit het programma, terwijl 1.395 uur komt uit de eigen (lijn)organisatie van beide partijen.

Tabel 4: Inzet van mensen per week, per jaar en in fte voor het programmteam en de verschillende maatregelen; peildatum 3 november 2025.

Nr.	Teams	Inzet (gem. u/w)	Totale inzet (u)	Totale inzet fte (1fte = 1.487uur)
0	Programmteam	80,0	3.600,0	2,42
1	Inrichtingsmaatregelen	74,0	3.330,0	2,24
2	Beheer en onderhoud	14,5	652,5	0,44
3	Watersysteemmaatregelen	4,0	180,0	0,12
4	Communicatie & participatie	27,0	1.215,0	0,82
5	Koppelprojecten	6,0	270,0	0,18
6	Monitoring	6,0	270,0	0,18
7	Gezonde Grachten	37,0*	1.665,0	1,12
Totaal		248,5	11.182,5	7,52

*: voorlopige aanname als 50% van de inzet voor inrichtingsmaatregelen. Deze inschatting is indicatief en verfijnen we later op basis van de benodigde maatregelen.

Tabel 5: Verdeling van inzet capaciteit tussen de twee organisaties.

	Uren gemeente	Uren HDSR	Nader te verdelen	Totaal
Betaald uit programma	6.570,0	1.552,5	1.665,0	9.787,5
Betaald uit eigen (lijn)organisatie	652,5	742,5	0,0	1.395,0
Totaal uren	7.222,5	2.295,0	1.665,0	11.182,5
Verdeling	64,9%	20,5%	14,9%	100%

5.3 Mandatering en escalatie

Mandatering

In de samenwerkingsovereenkomst is afgesproken dat de gemeente penvoerder is van het programma. Voor de betalingen en ontvangsten gebruiken we de financiële en administratieve systemen van de gemeente. HDSR draagt de helft van de kosten bij aan de gemeente voor het totale programma. Binnen het programma werken we met voorschotten en verrekeningen. Gedurende het jaar vinden memoriaal boekingen plaats om gemaakte kosten te verwerken.

De programmamanager kan voor dit programma verplichtingen aangaan tot €50.000,-. De ambtelijke opdrachtgever van de gemeente is gemandateerd tot 1 miljoen euro. Voor verplichtingen onder de €50.000,- vindt bespreking en vaststelling plaats in het programmteamoverleg. Verplichtingen boven de € 100.000,- bespreken we en stellen we vast in het opdrachtgeversoverleg. Dit legt het programmteam vast in de besluitenlijst.

Als penvoerder van het Programma Gezond Water verlenen we opdrachten in beginsel door de gemeente, tenzij sprake is van een raamovereenkomst via HDSR. Bij opdrachtverlening houden we rekening met btw-afdracht.

Binnen de gemeente verloopt het inkoopproces via het SAP-systeem. De programmamanager treedt hierin op als budgethouder en geeft vooraf akkoord op opdrachten. Per type maatregel is een budgetbewaker aangewezen die verantwoordelijk

is voor het beoordelen van facturen na uitvoering. In principe zijn dit de interne opdrachtgevers van de verschillende maatregelen.

Geschillen/escalatie

In de samenwerkingsovereenkomst zijn de volgende afspraken gemaakt over escalatie en hoe om te gaan met geschillen:

- Als de ambtelijk opdrachtgevers het niet met elkaar eens zijn over een voorliggend vraagstuk, dan escaleren we dit naar het bestuurlijk overleg.
- Opdrachtgevers overleggen als een van de partijen de afspraken niet kan of wil nakomen, wanneer nieuwe ontwikkelingen zich voordoen, of onvoorziene omstandigheden optreden.
- Bij eventuele geschillen tussen HDSR en gemeente over de uitvoering van de maatregelen zijn partijen over en weer gehouden om eerst te pogen in overleg tot een vergelijk te komen. Er is sprake van een geschil als een van de partijen daarvan schriftelijk en gemotiveerd melding maakt aan de andere partij.
- Geschillen tussen partijen ontstaan naar aanleiding van de samenwerkingsovereenkomst dan wel overeenkomsten die daarvan het gevolg zijn of uit enige andere bestaande of toekomstige rechtsbetrekking vallen onder de bevoegdheid van de rechtbank Midden-Nederland.
- Partijen spannen zich in om een geschil in onderling overleg te beslechten alvorens een beroep te doen op de rechter.

5.4 Borging via toekomstig beheer en onderhoud

Bij de uitvoering van dit programma volgen partijen de onderhoudsbepalingen zoals deze zijn vastgelegd in de Waterschapsverordening, Onderhoudsverordening, Profielenlegger en de Onderhoudslegger van HDSR.

Partijen maken nadere afspraken over het toekomstig beheer en onderhoud voor wat betreft de maatregelen uit dit programma. Nadere afspraken gaan over de verdeling van kosten en de wijze van uitvoering van het toekomstig beheer en onderhoud. Partijen streven hierbij naar een duurzaam, efficiënt en kosteneffectief onderhoud.

De programmaorganisatie draagt zorg voor een overdracht van de maatregelen uit dit programma naar beide beheerafdelingen van partijen. Hierin is inbegrepen het advies over het voortijdig ophogen van de jaarlijkse onderhoudsbudgetten, mocht dit nodig zijn door areaaluitbreiding of areaal dat intensiever onderhoud vraagt.

5.5 Programma-informatie

Gedurende de looptijd van het programma slaan we documenten en andere informatie op via de huidige Teams-site van de gemeente. Partijen blijven zelf eindverantwoordelijk voor het informatiebeheer. Bij afsluiting van de opdracht is het aan de andere partijen zelf om het informatiedossier te archiveren. Op deze Teams-site houden we ook een actieboard bij.

6 Omgeving

Dit hoofdstuk is een samenvatting van de belangrijkste onderdelen uit het participatie- en communicatieplan voor het jaar 2026.

6.1 Communicatiedoelen

De communicatiedoelstellingen voor het overkoepelende programma zijn:

1. **Informer****en**: bewoners en belanghebbenden informeren over het programma, zodat zij weten dat de gemeente en HDSR samen werken aan het verbeteren van de waterkwaliteit – ook in hun wijk.
2. **Bewustzijn creëren**: bewoners en belanghebbenden bewust maken van de waterkwaliteit en het belang van schoon en gezond water in de stad, zodat zij hier oog voor hebben en begrijpen waarom een goede waterkwaliteit belangrijk is.
3. **Activer****en**: bewoners en belanghebbenden aansporen om zich in te zetten voor (het verbeteren van) de waterkwaliteit in Utrecht, zodat we met elkaar de waterkwaliteit in Utrecht verbeteren.

6.2 Communicatiestrategie

Voor communicatie over het Programma Gezond Water is een communicatiekalender opgesteld. Deze kalender bevat mijlpalen op programmaniveau (bijvoorbeeld het ondertekenen van een overeenkomst) of is gericht op specifieke maatregelen die bredere aandacht verdienen (bijvoorbeeld start of afronding van een groot project). De kernboodschap van het Programma Gezond Water geldt als rode draad in alle communicatie uitingen. Zie verder de volgende paragraaf.

Naast communicatie bij mijlpalen geven we in de communicatie aandacht aan bijzondere projecten zoals innovatieve toepassingen of unieke ontwerpen. Het uitlichten van deze voorbeeldprojecten zorgt voor meer bewustwording rondom waterkwaliteit, maar biedt ook kansen om de organisatie en bestuurders te profileren. Kernbegrippen hierbij zijn 'laten zien' en storytelling: in beeld brengen wat we doen en het verhaal daaromheen vertellen.

Naast programmacommunicatie zal er voor specifieke maatregelen ook uitvoeringscommunicatie nodig zijn. Het communicatie- en participatieplan is hiervoor het kader zodat alle communicatie over het programma aansluit bij de kernboodschap en eenduidig blijft.

6.3 Programma Gezond Water – Kernverhaal

Hoe ziet het water in uw wijk eruit? Is het helder, zwemmen er veel vissen in of ligt er veel kroos? Dat zegt iets over de waterkwaliteit. De waterkwaliteit van vijvers, sloten en grachten in Utrecht is niet overal even goed. Op veel plekken voldoet het nog niet aan de Europese normen. De gemeente Utrecht en Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden willen daarom samen de waterkwaliteit in Utrecht verbeteren. Schoon en gezond water is belangrijk voor mensen en dieren. Veel Utrechters genieten van de grachten, singels en vijvers in de stad. Bovendien draagt gezond water bij aan de biodiversiteit. Er leven meer dieren in en er groeien meer waterplanten. Ook op oevers van gezond water groeien meer planten, die weer voeding of een schuilplaats bieden aan andere dieren. Zo draagt een goede waterkwaliteit bij aan een gezonde en prettige leefomgeving.

De gemeente en het waterschap werken samen aan het Programma Gezond Water. Dit betekent dat we tot en met 2028 in de hele stad maatregelen uitvoeren om de waterkwaliteit te verbeteren. Ook in uw wijk. We leggen bijvoorbeeld natuurvriendelijke oevers aan, zorgen dat er meer dieren kunnen leven en verbeteren de doorstroming. Ook zetten we ons in voor minder zwerfafval in het water. Zo zorgen we dat sloten, vijvers, plassen en grachten door heel Utrecht in 2028 schoner én gezonder zijn.

6.4 Organisatie intern

Een groot aantal organisatieonderdelen is betrokken bij het Programma Gezond Water. Verschillende collega's van HDSR en gemeente zitten in het programmateam, in projectteams, of nemen deel aan bestaande overlegstructuren zoals gebiedsteams, beheerdersoverleg etc.

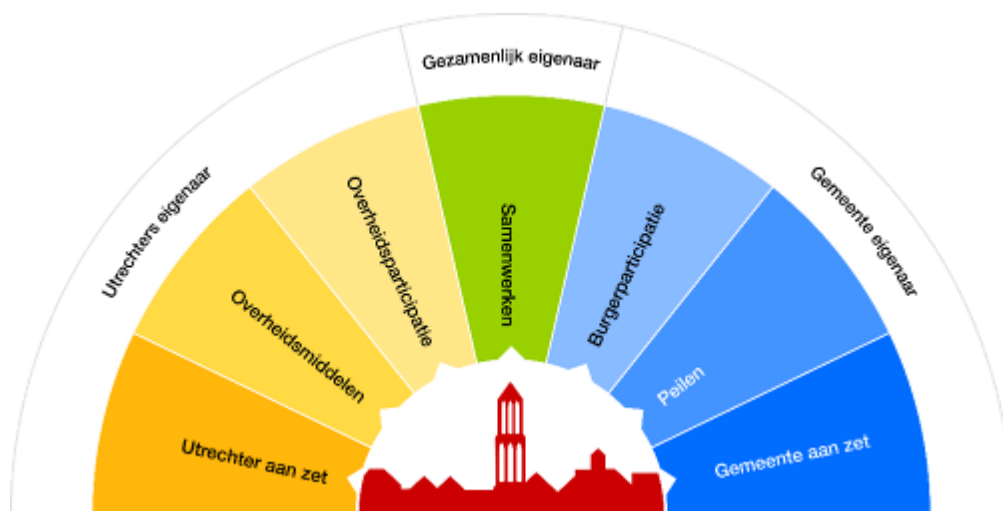
Bij de maatregelen uit het programma die zich richten op initiatieven van bewoners maken we zoveel mogelijk gebruik van bestaande regelingen van de GU/HDSR zoals 'initiatievenfonds', 'Waterproof 030' en 'blauwe bewonersinitiatieven' waar particulieren aanspraak op kunnen maken.

De trekker communicatie en de communicatieadviseurs en omgevingsmanagers van HDSR en gemeente voeren de aanpak uit het participatie- en communicatieplan uit en houden het overzicht van alle communicatie-uitingen. Naast een mijlpalenagenda is een overzicht van communicatiemiddelen opgesteld voor alle communicatie en participatie. Verdere afspraken die gemaakt zijn:

- Algemene communicatie over het Programma Gezond Water gebeurt onder regie van de trekker communicatie.
- Communicatie rondom de uitvoering van specifieke maatregelen voert een communicatieadviseur van waterschap of gemeente uit die betrokken is bij de specifieke maatregel. Dit stemmen we vooraf af met de trekker communicatie om de samenhang te borgen.
- In externe communicatie vermelden we altijd zowel HDSR als gemeente als afzender.
- Gemeente is de eerstverantwoordelijke voor de (pers)contacten met de media over de uitvoering van het Programma Gezond Water. Woordvoerders van de gemeente stemmen de antwoorden richting media vooraf af met de woordvoerders van HDSR.
- In het maandelijkse trekkersoverleg en het tweewekelijkse communicatieoverleg bespreken en coördineren we de communicatie-uitingen en het stakeholdermanagement van de verschillende projecten en programmaonderdelen. In het trekkersoverleg zitten de adviseurs communicatie van HDSR, gemeente, alle trekkers vanuit het programma en alle omgevingsmanagers die betrokken zijn binnen het programma.
- De trekker 'koppelprojecten' haakt aan bij communicatie van projecten van gemeente en HDSR waar waterkwaliteitsmaatregelen onderdeel zijn van een grotere opdracht zoals bij een integraal project of gebiedsontwikkeling. Hierbij betreft de trekker indien nodig de gebiedsadviseurs water van de gemeente.
- De omgevingsmanager van het programma brengt het programma onder de aandacht bij de gebiedscoördinatoren van de gemeente.

6.5 Participatiestrategie (externe omgeving)

Utrechters maken van onze stad dé plek waar we met elkaar wonen, werken, zorgen, studeren, groeien, genieten. Steeds meer Utrechters werken samen aan passende oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen. Door belanghebbenden te laten meedenken borgen we een brede en integrale blik. Wel is het van belang om hier duidelijke kaders en verwachtingen bij te stellen, het proces helder te schetsen, inzicht te geven in alle belangen, en het terugkoppelen van uiteindelijke afweging. De participatie helpt om de belangen rond het programma en project inzichtelijk te maken, zodat dit meeweegt in de besluitvorming. Hiervoor heeft de gemeente 'Het Kompas van de zeggenschap' ontwikkeld, zie Figuur 14.

Figuur 14: Kompas van zeggenschap (Bron: Samen stad maken, gemeente Utrecht).

Het kompas geeft richting aan de samenwerkingsvorm die het beste past bij het vraagstuk waar we op dat moment voor staan en is van toepassing op onderwerpen waar de gemeente een taak of verantwoordelijkheid hebben. Het kompas is bedoeld als handvat voor een gesprek om samen met Utrechters te komen tot de best passende samenwerkingsvorm voor dat moment en om verwachtingen over en weer helder te maken. Binnen het Programma Gezond Water kiezen HDSR en gemeente zelf voor haar eigen rol en Utrechters doen dat op hun beurt uiteraard ook. Het Kompas vormt het kader waarbinnen de participatie van het programma en de verschillende maatregelen vorm krijgt.

6.5.1 Participatie op programmaniveau

Utrecht heeft veel inwoners die gebruik maken en genieten van het water. Ook zijn er veel betrokken belangengroepen actief op het gebied van water en natuur. Zo'n 20-25 belangengroepen hebben zich verenigd in de Milieu Advies Groep Infrastructuur en Ecologie (MAGIE). Het MAGIE-overleg vindt tweemaandelijks plaats en geeft de belangengroepen een mogelijkheid om met de gemeente in gesprek te gaan. We gebruiken dit overleg om op programmaniveau te participeren. Tijdens het overleg lichten we het programma toe en vragen we om input. Ook willen we duidelijk krijgen welke partij waar actief is op welk vlak en welke partij we bij welke maatregel aan moeten haken. Verder gebruiken we dit overleg om de voortgang van het programma met regelmaat te delen. Andere geïnteresseerde belangengroepen, waarvan we weten dat ze raakvlakken met (delen) van het programma hebben, nodigen we uit voor dit overleg of benaderen we apart.

6.5.2 Participatie op maatregelniveau

Voor de verschillende type maatregelen informeren we relevante stakeholders via de omgevingsmanager en vragen we ze om input. Belangen en ambities wegen we af en krijgen eventueel een plek in het ontwerp en tenminste een vermelding in het participatieverslag met een toelichting wat gedaan is met de input. Uiteindelijk neemt het College een definitief besluit over de plannen. Alle participanten, betrokkenen en belanghebbenden informeren we regelmatig gedurende het gehele traject over de ontwikkeling van het programma:

- Algemeen:
 - Bij alle peilmomenten van het programma of een bepaald project heeft iedereen de gelegenheid om een mening, zorg en/of input mee te geven.
- Inrichtingsmaatregelen:
 - Als het gaat om maatregelen voor de inrichting van oevers in de openbare ruimte is er in de ontwerpfase (VO/DO) ruimte voor participatie:

- Wanneer een werkgebied (oever) in bezit of beheer is van bewoners: **samen aan zet**.
 - Bij grondeigenaarschap van de gemeente: **peilen**.
- Het niveau van participatie kan ook nog verschillen per maatregel. Bij grotere aanpassingen (nieuwe oever) is er meer ruimte voor inbreng dan bij kleine maatregelen (denk aan kokosrollen plaatsen).
- Beheer & onderhoudsmaatregelen:
 - Voor de beheer & onderhoudsmaatregelen is de **gemeente voornamelijk aan zet**. Er zijn wellicht enkele stakeholders die kunnen meedenken over de locaties van beheer.
 - Beheerplan beheer & onderhoudsmaatregelen brengen we in bij het MAGIE-overleg.
- Watersysteemmaatregelen:
 - Voor de watersysteemmaatregelen zijn **HDSR en gemeente beide aan zet**. Voor opstellen van het doorstroommaatregelenpakket, is het niet nodig om inwoners actief te betrekken. Enkel het informeren is nodig wanneer inwoners hinder ervaren door eventuele metingen die we moeten doen.
 - De omgevingsmanager gaat mee naar overleggen met volkstuinverenigingen;
 - Het SO bij inrichtingsmaatregelen leggen we voor bij de volkstuinverenigingen;
 - Afstemming wat verenigingen zelf gaan doen/oppakken, dit leggen we vast in de beheercontracten;
 - Voor wijzigingen in beheer en onderhoud door gemeente en/of HDSR is geen actieve communicatie voorzien.
 - Voor de maatregelen die we kunnen nemen in de fortgrachten benaderen we stichtingen met een SO bij inrichtingsmaatregelen. Actieve participatie is niet nodig, maar het is wel van belang dat ze op de hoogte zijn van de plannen van HDSR en gemeente. Voor wijzigingen in beheer en onderhoud door gemeente en/of HDSR is geen actieve communicatie voorzien.
- Communicatie en participatie:
 - Voor de maatregelen vanuit communicatie gericht op beheer en inrichting van 'particuliere oevers' is de **Utrechter aan zet**. Hier kunnen we de inwoner binnen gezette kaders stimuleren door middel van **overheidsparticipatie** of **co-creatie**. Dit door het verbeteren van de lokale waterkwaliteit door het snoeien van struweel op eigen terrein of de aanleg van een natuurvriendelijke oever.
 - Als het gaat om maatregelen op locaties waar bijvoorbeeld al afspraken zijn met bepaalde partijen over gebruik of (zelf)beheer, zetten we in op **Burgerparticipatie**: De gemeente is dan verantwoordelijk en maakt afspraken samen met een beperkte groep. De gemeente neemt het besluit. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de volkstuinen, de bewonersvereniging de Zilveren Schaats en de bewoners van de Veilinghaven. In dit specifieke geval betrekken we de hen al vroeg in het proces. Waar zien zij knelpunten en kansen? Zijn ze bereid mee te werken aan de maatregelen die HDSR aandraagt? In het geval van dit onderzoek is de informatie van de volkstuingebruikers van cruciaal belang om een maatregelen pakket op te stellen waar de volkstuingebruikers achter staan. Alleen dan kunnen we de maatregelen succesvol uitvoeren.
- Monitoring:
 - Voor de monitoring binnen het programma is **HDSR en gemeente aan zet**. **Burgerparticipatie** is mogelijk als er voldoende (ecologische) kennis is. Dit is waarschijnlijk het geval bij Vergroening Singel030.
 - Met belangenorganisaties bespreken we of ze al meten/ willen meten en hoe we dit kunnen meenemen in de *overall* metingen.
 - In de buurt van twee overstorten monitoren inwoners, via Burgermeetnet Water op de Kaart.

7 Financiën

7.1 Programmabegroting

Zie in Tabel 6 de programmabegroting voor de jaren 2025 tot en met 2028. In Bijlage 3 is een gedetailleerde uitwerking per programmaonderdeel opgenomen.

Tabel 6: Programmabegroting 2025 tot en met 2028 (x €1.000,-). Peildatum 3 november 2025.

Onderdeel	2025		2026		2027		2028		Totaal	
0. Algemeen	750*	439	900	824	950	825	800	930	3.400	3.018
1. Inrichtings- maatregelen	450	331	1.350	1.681	1.500	1.379	1.000	1.109	4.300	4.500
2. Beheer en Onderhoud	500	170	150	260	150	235	100	235	900	900
3. Watersysteem- maatregelen	100	50	300	455	600	455	100	140	1.100	1.100
4. Participatie & Communicatie	50	85	70	125	65	70	65	70	250	350
5. Koppel- projecten	400	87	400	250	400	550	400	950	1.600	1.837
6. Monitoring	20	20	55	50	55	70	70	105	200	245
7. Gezonde Grachten	230	0	775	300	780	250	465	1.500	2.250	2.050
TOTAAL	2.500	1.182	4.000	3.945	4.500	3.834	3.000	5.039	14.000	14.000

*: Lichte getallen = UP 2025, donker = UP 2026

De kosten voor het jaar 2026 zijn geraamd op basis van het actuele uitvoeringsplan (zie Hoofdstuk 3). Voor de jaren 2027 en 2028 betreft het een voorlopige inschatting. Deze prognoses actualiseren we jaarlijks in het uitvoeringsplan.

Onderstaand volgt puntsgewijs een toelichting op de belangrijkste mutaties ten opzichte van begroting in Uitvoeringsplan 2025.

- *Algemeen*
De verschuivingen zijn tweeledig: Overheadkosten zijn deels herverdeeld naar specifieke programmaonderdelen, waardoor deze post lager uitvalt. De risicoreservering is herverdeeld, in lijn met het aangepaste kasritme van projecten. Hierdoor ontstaat een tijdelijke verlaging in 2026, gevolgd door een stijging in 2028.
- *Inrichtingsmaatregelen*
De hogere raming ten opzichte van het Uitvoeringsplan 2025 is het gevolg van een aangescherpte kostenraming. In het Uitvoeringsplan 2026 zijn de projectplannen verder uitgewerkt. De stijging weerspiegelt een realistischer inschatting van de voorbereidings- en uitvoeringskosten.
- *Beheer- en onderhoudsmaatregelen*
In het Uitvoeringsplan 2026 is gekozen voor een meer gespreide aanpak, waardoor de kosten gelijkmatiger over de jaren zijn verdeeld. De totale begroting blijft gelijk, maar de fasering is geoptimaliseerd.
- *Watersysteemmaatregelen*
De verschuiving in de begroting is het gevolg van een uitloop van de voorbereidingsfase. Hierdoor schuiven de ontwerp- en uitvoeringsfase iets naar achteren.
- *Participatie & Communicatie*
De hogere raming in 2026 ten opzichte van het Uitvoeringsplan 2025 is grotendeels het gevolg van een verschuiving van overheadkosten vanuit de post 'Algemeen' naar dit programmaonderdeel.
- *Koppelprojecten*
Voor de koppelprojecten geldt dat het totale budget in de vastgestelde begroting van het Uitvoeringsplan 2025 nog evenredig was verdeeld over de vier jaargangen. Inmiddels gaan we ervanuit dat het grootste deel van de kosten

waarvoor we in jaar x een verplichting aangaan, pas later wordt gerealiseerd. Hierdoor zijn de uitgaven in het Uitvoeringsplan 2026 realistischer gefaseerd, met een verschuiving van kosten richting de uitvoerings- en opleveringsfase van projecten. Dit leidt tot een hogere raming in de latere jaren, met name in 2028.

- *Monitoring*

In het Uitvoeringsplan 2025 was uitgegaan van een beperkte onderzoeksinspanning voor tranche twee en drie van de inrichtingsmaatregelen. Inmiddels is besloten deze tranches te monitoren met een hogere onderzoeksinspanning. Dit betekent dat we meer gegevens verzamelen en analyseren, wat leidt tot een betere onderbouwing van de effecten en de voortgang van het doelbereik.

- *Gezonde Grachten*

Dit programmaonderdeel is de uitwerking van wat in het Uitvoeringsplan 2025 nog was opgenomen onder *1.4 Inrichtingsmaatregelen – n.t.b. innovatieve en complexe maatregelen*. Recent is hiervoor een aanpak opgesteld, waardoor dit onderdeel nu als zelfstandig programmaonderdeel is opgenomen in de begroting.

7.2 Voorschot & verrekening

Algemene uitgangspunten

Binnen het Programma Gezond Water dragen de gemeente Utrecht en HDSR ieder 50% van de kosten. Uitgangspunt in het vorige Uitvoeringsplan was dat de gemeente jaarlijks een voorschot in rekening brengt bij het HDSR, gebaseerd op 50% van de totaal begrote kosten. Gedurende het jaar maakt het HDSR de ureninzet en opdrachten die via bestaande raamovereenkomsten zijn verstrekt inzichtelijk.

Aan het einde van het jaar maken we op programmaniveau de balans op. Op basis van de daadwerkelijk gerealiseerde kosten vindt een verrekening plaats, zodat beide partijen uiteindelijk 50% van de werkelijke kosten dragen.

Kosten en risico's die samenhangen met de voorbereiding en uitvoering van maatregelen verdelen we gelijk tussen gemeente en het HDSR. Dit geldt ook voor de personeelskosten van de programmaorganisatie (zie paragraaf 5.2).

Bij meer- of minderkosten delen we dit tijdig tussen partijen, waarna we gezamenlijk naar een passende oplossing zoeken. Indien meerkosten noodzakelijk zijn, passen we de 50/50-verdeelsleutel ook daarop toe.

In de periodieke voortgangsrapportages geven we een toelichting op de gerealiseerde en geprognosticeerde kosten, inclusief eventuele afwijkingen ten opzichte van de begroting.

Uitwerking 2025

Voor 2025 is afgeweken van de reguliere werkwijze. Door onduidelijkheid over de btw-aftandeling is er in de eerste helft van het jaar geen voorschot vooraf in rekening gebracht. In plaats daarvan is gekozen voor een tweedelige aanpak:

- Verrekening over de eerste acht maanden (tot en met week 35):
Op basis van de werkelijk gerealiseerde kosten en ureninzet van HDSR is een verrekening opgesteld. Deze vormt de basis voor de eerste factuur aan HDSR.
- Voorschot voor de laatste vier maanden (september tot en met december):
Voor het resterende deel van het jaar is alsnog een voorschot gefactureerd, gebaseerd op een kostenprognose. Deze stap dient tevens als voorbereiding op een structurele werkwijze vanaf 2026.

Bij beide onderdelen is een btw-deskundige betrokken om de juiste toepassing van btw en eventuele compensatie via het BCF te waarborgen. Dit is essentieel voor het correct bepalen van het te belasten bedrag en het verwerken van btw in de facturatie.

Btw-verrekening

Voor de bepaling van de btw-compensatie binnen het Programma Gezond Water is gewerkt met een verdeelsleutel op basis van een GIS-analyse. Deze analyse is

uitgevoerd op maatregelen waarvan de locatie al concreet in beeld is. Op basis van deze locatiegegevens is vastgesteld welk deel van de maatregelen op gronden van de gemeente Utrecht plaatsvindt, en daarmee in aanmerking komt voor het btw-compensatiefonds (BCF).

De uitkomsten van de analyse passen we toe op het volledige programma. Voor de huidige begroting geldt het volgende uitgangspunt:

- Investeringsmaatregelen (inrichtingsmaatregelen): 100% van deze maatregelen vindt plaats op gemeentelijke gronden en is daarmee volledig btw-compenseerbaar.
- Exploitatiemaatregelen (beheer- en onderhoud): 60% van deze maatregelen is btw-compenseerbaar; de resterende 40% is als btw-plichtig beschouwd.

Deze verdeelsleutel herijken we jaarlijks. Bij de actualisatie van het uitvoeringsplan voeren we opnieuw een GIS-analyse uit op basis van de dan beschikbare locaties van maatregelen. Hierdoor kan het percentage btw-compenseerbare uitgaven per jaar wijzigen, wat direct invloed heeft op de hoogte van de btw-afdracht.

8 Risico's

8.1 Aanpak Risicomanagement

Het Programma Gezond Water vindt plaats in een complexe en dynamische omgeving, het watersysteem. Er zijn allerlei ingewikkelde relaties die we niet allemaal goed kennen of niet goed zijn te voorspellen. Er zullen altijd verrassingen zijn die invloed hebben op het bereiken van programmadoelen. Risico's zijn dus niet allemaal goed te voorkomen. Met goede programmabeheersing en een jaarlijkse bijstelling van het uitvoeringsplan kunnen we wel tijdig bijsturen. Zorgvuldig risicomanagement is daar een belangrijk onderdeel van.

Ten minste twee keer per jaar, bij de actualisering van de Voortgangsrapportages, inventariseren we op programmaniveau de risico's. Wat zijn de belangrijkste beren op de weg? Wat zijn de kans en effect van deze risico's? Wat zijn bijpassende beheersmaatregelen en waar beleggen we die?

Kosten die verbonden zijn aan het optreden van risico's binnen het programma dragen HDSR en gemeente evenredig. Uitzondering hierop zijn risico's die voortvloeien uit wijzigingen in wet- en regelgeving.

8.2 Belangrijkste actuele risico's

Het programmateam inventariseert en bespreekt de belangrijkste risico's ten aanzien van de programmadoelen. Deze risico's zijn in het voorjaar van 2025 aangescherpt en opnieuw geactualiseerd in september 2025. In Tabel 7 staan de belangrijkste actuele risico's:

Tabel 7: Risico's en beheersmaatregelen.

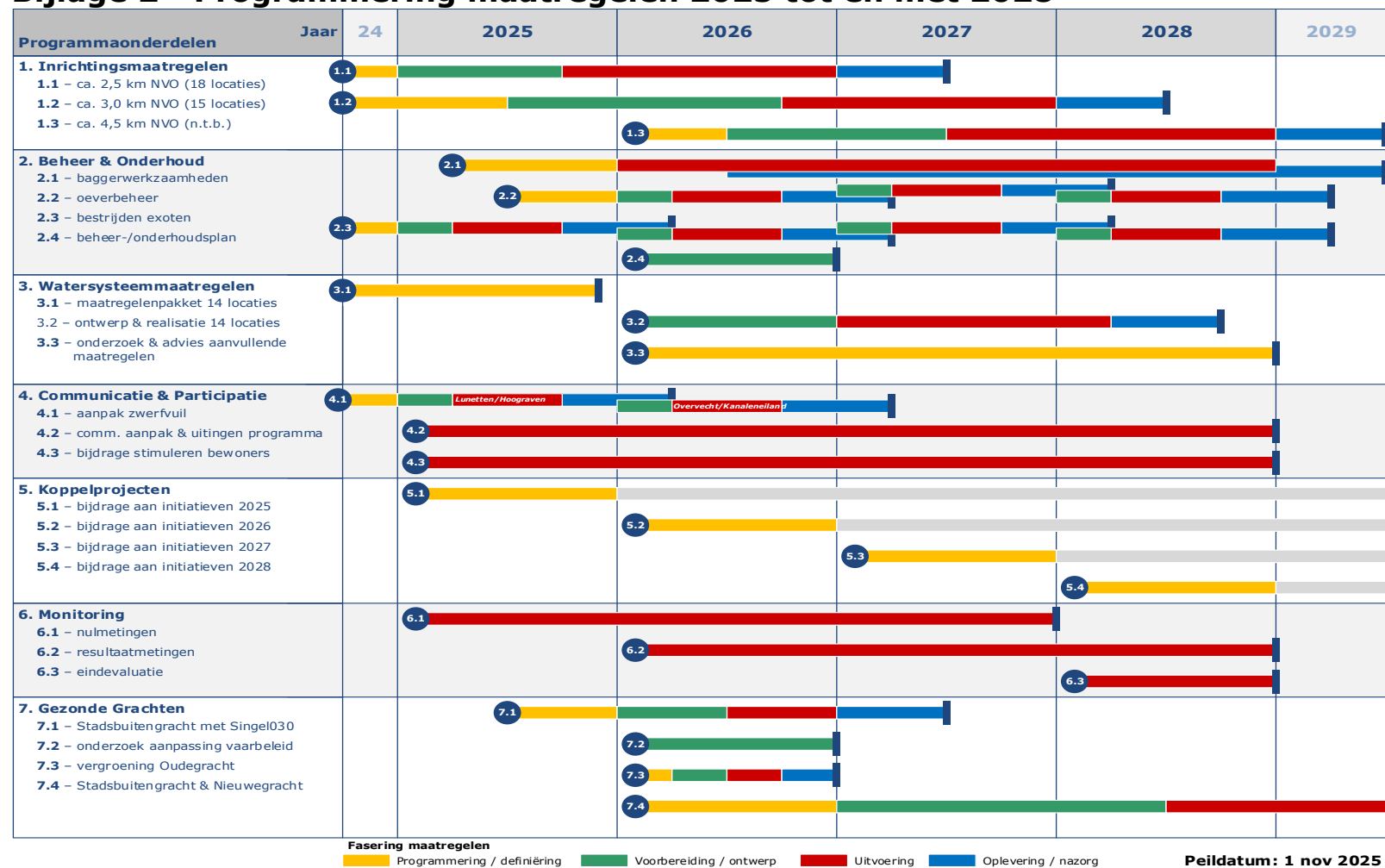
Risico-omschrijving <i>Oorzaken-risico-gevolg</i>	Beheersbaarheid
1 Beperkte doorlooptijd programma Binnen de looptijd van het programma kunnen onvoldoende effectieve maatregelen worden geprogrammeerd en uitgevoerd. Dit zet zowel de kwantitatieve (budgetbesteding) als kwalitatieve (verbetering waterkwaliteit) doelstellingen onder druk.	• We voeren strakker regie op de inrichtingsmaatregelen door de inzet van een planningsadviseur bij het projectteam inrichtingsmaatregelen. • We hebben een analyse uitgevoerd waarom (deel)trajecten van tranche 1 zijn afgevallen. Dit leidt tot aanbevelingen hoe we tranche 2 en 3 efficiënter doorlopen.
2 Inrichtingsmaatregelen niet uitvoerbaar In dichtbebouwde gebieden is vaak onvoldoende ruimte voor maatregelen. Conflicterende belangen, zoals bomen en ondergrondse infrastructuur, kunnen uitvoering vertragen of blokkeren. Dit zet de doelstelling van 10 km nieuwe NVO onder druk.	• Het projectteam inrichtingsmaatregelen organiseert voor tranche 2 en 3 een PSU, waar ook de beheerders aan deelnemen. Daardoor is eerder inzichtelijk of een (deel)traject uitvoerbaar is. • We maken schetsontwerpen om de technische haalbaarheid te toetsen. Daarna volgt pas de uitwerking naar een definitief ontwerp. • Door overprogrammeren en het versoepelen van eisen aan verwachte effectiviteit stimuleren we uitvoering en benutten we budget optimaal. • Het budget zoals in 2025 gereserveerd voor complexe of innovatieve oplossingen zetten we in voor Gezonde Grachten waarin ook natuurvriendelijke oevers zijn voorzien.
3 Benodigde capaciteit is niet tijdig beschikbaar Hoge werkdruk, beperkte beschikbaarheid en onverwachte complexiteit kunnen leiden tot capaciteitsproblemen, met vertraging of kwaliteitsverlies als gevolg. Dit speelt	• Sleutelrollen zijn ingevuld door vaste krachten. • De capaciteitsraming actualiseren we jaarlijks om tekorten tijdig te signaleren. • Bij het tweewekelijks programmateamoverleg is capaciteit waar nodig ook onderwerp van gesprek.

bijvoorbeeld bij functies als financieel adviseur en GIS-specialist.	• Bij het niet kunnen invullen van specifieke rollen vindt escalatie plaats.
4 Impact van rivierkreeften onderschat Invasieve rivierkreeften verdringen inheemse soorten en veroorzaken schade aan het watersysteem, zoals vraat aan waterplanten. Dit bedreigt de biodiversiteit en het behalen van de programmadoelstellingen.	• Voor exotische waterplanten zijn maatregelen opgenomen. • Voor rivierkreeften ligt de verantwoordelijkheid bij het ministerie van LVVN. O.a. de Unie van Waterschappen vraagt aandacht voor deze problematiek. HDSR en provincie monitoren en doen onderzoek naar effectieve bestrijding. De omvang en impact zijn nog niet volledig bekend. In 2026 beraden we ons daarom of aanvullend onderzoek nodig is om de problematiek in Utrecht beter in beeld te brengen.
5 Klimaatverandering en toenemend recreatief gebruik Bij de keuze en onderbouwing van maatregelen is vooral uitgegaan van de huidige situatie. Toekomstige ontwikkelingen zoals klimaatverandering en toenemend recreatief gebruik zijn onvoldoende meegenomen, waardoor maatregelen in de praktijk minder toekomstbestendig kunnen blijken.	• De huidige maatregelen zijn 'no regrets' en leveren onder alle omstandigheden winst op. Door jaarlijkse monitoring en actualisatie van het uitvoeringsplan sturen we bij. • Het Netwerk Water en Klimaat is bezig met een klimaatstresstest voor de waterkwaliteit en dit helpt om toekomstige kwetsbaarheden tijdig in beeld te brengen. • Binnen de maatregel Gezonde Grachten verkennen we in 2026 of aanpassing in het vaarbeleid kunnen bijdragen aan de programmadoelstellingen.
6 Beperkte betrokkenheid interne organisaties Buiten de directe projectgroep is de betrokkenheid binnen de gemeente en HDSR beperkt. Dit kan leiden tot gemiste kansen, onvoldoende draagvlak of onvrede over het proces.	• Door actieve afstemming met relevante afdelingen binnen beide organisaties versterken we de samenwerking en vergroten het draagvlak. Voorbeelden hiervan zijn o.a. lunchlezingen, delen van nieuwsberichten op intranet. • Via bestaande gremia zoals gebiedsteams communiceren we actief over de kansen die het programma kan bieden, bijvoorbeeld door het benutten van financiering vanuit de maatregel koppelpojecten.

Bijlage 1 - Begrippenlijst

- Chemische waterkwaliteit: de mate en verhouding waarin verontreinigde stoffen (zoals bestrijdingsmiddelen) of voedselrijke stoffen (zoals stikstof en fosfaat) aanwezig zijn in water.
- Doelen 'overig water': de ecologische doelen voor het 'overig water' zijn vastgesteld volgens de systematiek van het Netwerk Water en Klimaat en bestaan van laag naar hoog uit vier streefbeelden: 1) laag, 2) zichtbaar, 3) levendig en 4) natuurlijk.
- Ecologische waterkwaliteit: de kwaliteit van het water die voldoet aan de eisen van de plaatselijke flora en fauna in het water en op de oever.
- Ecologisch waterkwaliteitsniveau 'zichtbaar': het streefbeeld 'zichtbaar' wordt bereikt als het bedekkingspercentage algen en/ of kroos tussen 11-40% is, het doorzicht tussen de 20 en 40 cm, de water- en oeverplanten bedekking voldoende is en er niet te veel zwerfvuil in het water is.
- Ecologisch waterkwaliteitsniveau 'levendig': het streefbeeld 'levendig' wordt bereikt als het bedekkingspercentage algen en/ of kroos tussen 5-10% is, het doorzicht tussen de 40 en 60 cm, de water- en oeverplanten bedekking goed is en er weinig zwerfvuil in het water is.
- Ecologisch waterkwaliteitsniveau 'natuurlijk': het streefbeeld 'natuurlijk' wordt bereikt als het bedekkingspercentage algen en/of kroos minder dan 5% is, het doorzicht minimaal 60 cm of tot de bodem reikt, de water- en oeverplanten bedekking uitstekend is en er geen zwerfvuil in het water is.
- Ecoscan: een Ecoscan is een reguliere methode om de kwaliteit van stedelijk water vast te stellen door watergangen te beoordelen op ecologie en beeldkwaliteit (beleving). Tijdens een locatiebezoek wordt op een snelle en eenvoudige wijze veel informatie verzameld over diepte, doorzicht, aanwezige plantensoorten, bedekkingspercentage van planten en bepaalde kenmerken van de watergang en de oever, zoals talud en verharding.
- Kaderrichtlijn Water (KRW): Een Europese richtlijn waarin is voorgeschreven aan welke kwaliteitsnormen het grond- en oppervlaktewater moeten voldoen.
- KRW-lichamen: Een aaneengesloten water met de daarbij behorende bodem en oevers aangewezen in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water.
- 'Overig water': Watergangen zoals sloten en vijvers. De wateren zijn niet als KRW aangewezen wateren en heten daarom 'overig'. Het merendeel van het Utrechtse oppervlaktewater bestaat uit 'overig water'.
- Programma Gezond Water: een tijdelijke organisatievorm tussen waterschap en gemeente gericht op het realiseren van ecologische waterkwaliteitsdoelen in de stad Utrecht waarvoor in samenhang zes verschillende type maatregelen moeten worden uitgevoerd.
- Uitvoeringsplan: document waarin partijen vastleggen wat de doelen zijn en welke maatregelen wanneer worden uitgevoerd en hoe de uitvoering van het programma van begin tot eind wordt beheerst.
- Waterkwaliteit: Het geheel van de chemische en ecologische waterkwaliteit.

Bijlage 2 - Programmering maatregelen 2025 tot en met 2028

Bijlage 3 - Gedetailleerde programmabegroting

Programmaonderdelen	2025		2026		2027		2028		TOTAAL	
0. Algemeen	750	439	900	824	950	825	800	930	3.400	3.018
0.1 - Programmamanagement	500	339	500	425	500	425	500	425	2.000	1.614
0.2 - Risicoreservering Programmabreed (ca. 10%)	250	100	400	399	450	400	300	505	1.400	1.404
1. Inrichtingsmaatregelen	680	331	2.125	1.681	2.280	1.379	1.465	1.109	6.550	4.500
1.1 - ca. 3,8km 2,6km NVO (17 18 locaties)	400	283	800	873					1.200	1.156
1.2 - ca. 3,5km 3,0km NVO (locaties te specificeren in 2025 15 locaties)	50	48	500	599	1.000	708			1.550	1.355
1.3 - ca. 3,5km 4,4km NVO (locaties te specificeren in 2026)			50	209	500	671	1.000	1.109	1.550	1.989
1.4 - nader te specificeren innovatieve, complexere maatregelen	230		775		780		465		2.250	0
2. Beheer en Onderhoud	500	170	150	260	150	235	100	235	900	900
2.1 - 27-b&o -maatregelen baggerwerkzaamheden	500	0		0		0		0	500	0
2.2 - ca-5-b&o -maatregelen (te specificeren in 2025) oeverbeheer			150	40		40		40	150	120
2.3 - ca-5-b&o -maatregelen (te specificeren in 2026) bestrijden exoten		170		190	150	195		195	150	750
2.4 - ca-5-b&o -maatregelen (te specificeren in 2027) beheer-/onderhoudsplan				30			100		100	30
3. Watersysteemmaatregelen	100	50	300	455	600	455	100	140	1.100	1.100
3.1 - 15 locaties (onderzoek- & voorbereidingsfase)	100	50							100	50
3.2 - 15 locaties (ontwerp- & realisatiefase)			300	425	600	425		100	900	950
3.3 - onderzoek & advies m.b.t. evt. aanvullende maatregelen				30		30	100	40	100	100
4. Participatie & Communicatie (maatregelen bewoners)	50	85	70	125	65	70	65	70	250	350
4.1 - aanpak zwerfvuil: uitvoeren maatregelen	0	40	20	40	20		20		60	80
4.2 - communicatie aanpak en uitingen programma (o.a. POND, middelen)	30	35	30	45	25	35	25	35	110	150
4.3 - bijdrage aan bestaande regelingen t.b.v. stimuleren bewoners	20	10	20	40	20	35	20	35	80	120
5. Koppelprojecten	400	87	400	250	400	550	400	950	1.600	1.837
5.1 - bijdrage aan initiatieven derden 2025	400	87		200		200		200	400	687
5.2 - bijdrage aan initiatieven derden 2026			400	50		300		300	400	650
5.3 - bijdrage aan initiatieven derden 2027					400	50		200	400	250
5.4 - bijdrage aan initiatieven derden 2028							400	250	400	250
6. Monitoring	20	20	55	50	55	70	70	105	200	245
6.1 - nulmetingen	20	20	20	25	20	25			60	70
6.2 - resultaatmetingen			35	25	35	45	35	70	105	140
6.3 - eindevaluatie							35	35	35	35
7. Gezonde Grachten	0	0	0	300	0	250	0	1.500	0	2.050
7.1 - ecologische maatregelen Stad buitengracht met Singel030				200					0	200
7.2 - onderzoek aanpassing vaarbeleid				25					0	25
7.3 - vergroening Oudegracht				25					0	25
7.4 - ecologische maatregelen Stads buitengracht & Nieuwegracht				50		250		1.500	0	1.800
TOTAAL	2.500	1.182	4.000	3.945	4.500	3.834	3.000	5.039	14.000	14.000

Lichte getallen = UP 2025, zwarte getallen = UP 2026.